

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ DİJİTAL
MAHREMİYET FARKINDALIKLARI**

Yüksek Lisans Tezi

Guljan ATAYEVA

Eskişehir 2024

ÖĞRETMEN ADAYLARININ DİJİTAL MAHREMİYET FARKINDALIKLARI

Guljan ATAYEVA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı

- Danışman: Prof. Dr. Hatice Ferhan ODABAŞI
- Danışman: Arş. Gör. Dr. Ali Haydar BÜLBÜL

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Kasım 2024

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Guljan ATAYEVA'nın "Öğretmen Adaylarının Dijital Mahremiyet Farkındalıkları" başlıklı tezi 18 Kasım 2024 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı Bilgisayar ve Öğretim Teknolojisi Eğitimi programında, yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Hatice Ferhan ODABAŞI

Üye :Prof. Dr. Adile Aşkım KURT

Üye :Dr.Öğr.Üy. Özge MISIRLI

Prof. Dr. Saime ÖNCE
Anadolu Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖZET

ÖĞRETMEN ADAYLARININ DİJİTAL MAHREMİYET FARKINDALIKLARI

Guljan ATAYEVA

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kasım 2024

Danışman: Prof. Dr. Hatice Ferhan ODABAŞI
İkinci Danışman: Arş. Gör. Dr. Ali Haydar BÜLBÜL

Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının dijital mahremiyete ilişkin farkındalık düzeylerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda cinsiyet, öğrenim programı ve sınıf düzeyi açısından öğretmen adaylarının dijital mahremiyet farkındalıklarını incelemek üzere nedensel karşılaştırmalı bir model kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan 285 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında Demografik Bilgi Formu ile birlikte Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği (ÇMFÖ) kullanılmıştır. Verilerin analizine IBM SPSS 24 programı kullanılmıştır. ÇMFÖ'nden elde edilen puanların dağılımının normallik durumunu incelemek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri uygulanmış ve ölçek toplam puanlarının ve güvenlik faktörünün normal dağılım gösterdiği; dikkat ile iletişim ve paylaşım faktörlerinin normal dağılım göstermediği sonucuna varılmıştır. Bu doğrultuda, katılımcıların dijital mahremiyet düzeylerini karşılaştırmak için toplam puanı ve güvenlik faktörü için tek yönlü ANOVA gerçekleştirilmiştir. Dikkat ile iletişim ve paylaşım faktör puanlarının dijital mahremiyet düzeylerinin öğrenim görülen programlarına ve sınıf düzeylerini karşılaştırmak için Kruskal Wallis testi, cinsiyete göre karşılaştırmak için ise Mann-Whitney U test ve t-testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının dijital mahremiyet düzeylerinin program ve sınıf düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Ancak cinsiyet açısından öğretmen adaylarının dijital mahremiyet düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ve bu fark kadın öğretmen adaylarının lehinedir. Araştırmanın sonuçları ilgili alanyazın temel alınarak tartışılmış, gelecek çalışmalar ve uygulamalar için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Mahremiyet, Dijital mahremiyet, Çevrimiçi ortamlar, Sosyal medya platformları, Öğretmen adayları.

ABSTRACT

DIGITAL PRIVACY AWARENESS OF TEACHER CANDIDATES

Guljan ATAYEVA

Department of Computer Education and Instructional Technologies

Anadolu University, Institute of Graduate School, November 2024

Supervisor: Prof. Dr. Hatice Ferhan ODABAŞI

Co-Supervisor: Arş. Gör. Dr. Ali Haydar BÜLBÜL

The aim of this study is to determine the awareness levels of teacher candidates regarding digital privacy. For this purpose, a causal comparative model was used to examine students' digital privacy awareness of teacher candidates in terms of gender, education program and grade level. The study group of the research consists of 285 teacher candidates studying at Anadolu University Faculty of Education. Demographic Information Form and Online Privacy Awareness Scale (OPCAS) were used to collect the data. IBM SPSS 24 program was used for data analysis. Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk tests were applied to examine the normality of the distribution of the scores obtained from the ESAS, and it was concluded that the total score of the scale and the security factor were normally distributed, while the attention and communication and sharing factors were not normally distributed. Accordingly, a one-way ANOVA was conducted for the total score and the security factor to compare the digital privacy levels of the participants. Kruskal-Wallis test was used to compare the digital privacy levels of the attention, communication and sharing factor scores according to the programs studied and class levels, and Mann-Whitney U test and t-test were used to compare according to gender. According to the findings, it was seen that the digital privacy levels of the teacher candidates did not differ significantly according to the program and grade levels. However, in terms of gender, the digital privacy levels of teacher candidates differed statistically significantly and this difference is in favor of female teacher candidates. The results of the study were discussed on the basis of the related literature and suggestions for future studies and applications were presented.

Keywords: Privacy, Digital privacy, Online environments, Social media platforms, Teacher candidates.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca yanımda olan, bu süreçte büyük sabır ve özveri ile beni destekleyen herkese en içten teşekkürlerimi sunarım.

Öncelikle bu süreçte bana akademik bilgi ve deneyimi ile yol gösteren, değerli destek ve önerileriyle rehberlik eden kıymetli danışman hocalarım Prof. Dr. Hatice Ferhan ODABAŞI'na ve Arş. Gör. Dr. Ali Haydar BÜLBÜL'e çok teşekkür ederim.

Yüksek Lisans eğitim sürecim boyunca ders alma şansı bulduğum, akademik deneyimleri ile bana yol gösteren, desteklerini esirgemeyen ve değerli katkılarda bulunan Prof. Dr. Adile Aşkın KURT'a, Doç. Dr. Özcan Özgür DURSUN'a ve Prof. Dr. Yusuf Levent ŞAHİN'e teşekkür ederim.

Her anımda yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen, bana benden daha fazla inanan sevdiklerime, canım aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak Anadolu Üniversitesi'nde yüksek lisans sürecinde dersini aldığım, bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım hocalarıma, bu zorlu ve uzun yolda üzerimde emeği olan andığım ve anmayı unuttuğum herkese teşekkür ederim.

Guljan ATAYEVA

Eskişehir 2024

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Guljan ATAYEVA

EK-8a. Üretken Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

....../....../20....

ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI

Bu tezi hazırlarken (ChatGPT, Gemini, DALL-E vb.) üretken yapay zekâ programlarından destek aldığımı/almadığımı beyan ederim. Tezin hazırlığı aşamasında üretken yapay zekâ programlarından (örneğin çeviri, bilimsel makale vb.) desteği aldım. Üretken yapay zekâ programlarından aldığım bilgilerin doğruluğunu kontrol ettiğimi bildiririm.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....

(İmza)

.....

(Öğrencinin Adı Soyadı)

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
ÜRETKEN YAPAY ZEKA KULLANIM BEYANI.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiii
1 GİRİŞ	1
1.1 Mahremiyet Kavramı	2
1.2 Dijital Mahremiyet	3
1.3 Mahremiyet ve Dijital Mahremiyet Boyutları	9
1.4 Problem Durumu.....	11
1.4.1 İlgili araştırmalar	12
1.4.1.1 İlgili yurt içi araştırmalar.....	13
1.4.1.2 İlgili yurt dışı araştırmalar	15
1.5 Araştırmanın Amacı	17
1.6 Araştırmanın Önemi	18
1.7 Sınırlılıklar	18
1.8 Tanımlar	18
2 YÖNTEM	20
2.1 Araştırmanın Modeli	20
2.2 Çalışma Grubu	20
2.3 Veri Toplama Araçları	21
2.3.1 Demografik bilgi formu	21
2.3.2 Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği	22
2.4 Veri Toplama Süreci	22
2.5 Verilerin Analizi	22

3 BULGULAR	26
3.1 Öğretmen Adaylarının Dijital Mahremiyete ve Alt Boyutlarına İlişkin Farkındalığı Nasıl Bir Dağılım Göstermektedir?	26
3.1.1 Öğretmen adaylarının dikkate ilişkin dağılımı nasıldır?	26
3.1.2 Öğretmen adaylarının güvenliğe ilişkin dağılımı nasıldır?	27
3.1.3 Öğretmen adaylarının iletişim ve paylaşım ilişkin dağılımı nasıldır?	28
3.2 Öğretmen Adaylarının Dijital Mahremiyet Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	28
3.2.1 Öğretmen adaylarının dijital mahremiyet düzeyleri öğrenim gördükleri programlara göre farklılaşmakta mıdır?.....	29
3.2.1.1 Güvenlik faktörü.....	29
3.2.1.2 Dikkat faktörü	30
3.2.1.3 İletişim ve paylaşım faktörü	31
3.2.2 Öğretmen adaylarının dijital mahremiyet düzeyleri sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?	32
3.2.2.1 Güvenlik faktörü.....	32
3.2.2.2 Dikkat faktörü	33
3.2.2.3 İletişim ve paylaşım faktörü	33
3.2.3 Öğretmen adaylarının dijital mahremiyet düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?	34
3.2.3.1 Güvenlik faktörü.....	34
3.2.3.2 Dikkat faktörü	35
3.2.3.3 İletişim ve paylaşım faktörü	36
4 SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	37
4.1 Sonuç ve Tartışma	37
4.2 Öneriler	40
KAYNAKÇA	43
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLER DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1 Katılımcıların Programlarına, Sınıflarına, Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	21
Tablo 2.2 Araştırmada İncelenen Değişkenlere İlişkin Basıklık ve Çarpıklık Değerleri	22
Tablo 2.3 ÇMFÖ Puanlarına İlişkin Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk Normallik Test Sonuçları	23
Tablo 3.1 Dijital Mahremiyet Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler	26
Tablo 3.2 Dikkat Faktörüne İlişkin Betimsel İstatistikler	26
Tablo 3.3 Güvenlik Faktörüne İlişkin Betimsel İstatistikler	27
Tablo 3.4 İletişim ve Paylaşım Faktörüne İlişkin Betimsel İstatistikler	28
Tablo 3.5 Ölçek Toplam Puanlarına İlişkin Varyansların Homojenlik Analizi	29
Tablo 3.6 Ölçek Toplam Puanlarına İlişkin Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları.....	29
Tablo 3.7 Güvenlik Faktörüne İlişkin Varyansların Homojenlik Analizi.....	29
Tablo 3.8 Güvenlik Faktörüne İlişkin Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları	30
Tablo 3.9 Dikkat Faktörünün Programlara Göre Dağılımına İlişkin Kruskal Wallis Sonuçları	30
Tablo 3.10 Dikkat Faktörü İçin İkili Karşılaştırma ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları	31
Tablo 3.11 İletişim ve Paylaşım Faktörünün Programlara Göre Dağılımına İlişkin Kruskal Wallis Sonuçları	31
Tablo 3.12 Ölçek Toplam Puanlarının Sınıf Düzeyine İlişkin Varyansların Homojenlik Analizi	32
Tablo 3.13 Ölçek Toplam Puanlarına İlişkin Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları	32
Tablo 3.14 Güvenlik Faktörünün Sınıf Düzeyine Göre Varyansların Homojenlik Analizi	32
Tablo 3.15 Güvenlik Faktörüne İlişkin Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları.....	33
Tablo 3.16 Dikkat Faktörünün Sınıf Düzeyine İlişkin Kruskal Wallis Sonuçları.....	33

Tablo 3.17 İletişim ve Paylaşım Faktörü Puanlarının Sınıf Düzeyine İlişkin Kruskal Wallis Sonuçları.....	33
Tablo 3.18 Ölçek Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı ve Grup İstatistikleri.....	34
Tablo 3.19 Ölçek Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları.....	34
Tablo 3.20 Güvenlik Faktörünün Cinsiyete Göre Dağılımı ve Grup İstatistikleri.....	35
Tablo 3.21 Güvenlik Faktörünün Cinsiyet Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları	35
Tablo 3.22 Dikkat Faktörü Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	35
Tablo 3.23 İletişim ve Paylaşım Faktörü Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	36

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1 Ölçek Toplam Puanlarına İlişkin Histogram Grafiği.....	23
Şekil 2.2 Dikkat Faktörüne İlişkin Histogram Grafiği.....	24
Şekil 2.3 Güvenlik Faktörüne İlişkin Histogram Grafiği.....	24
Şekil 2.4 İletişim ve Paylaşım Faktörüne İlişkin Histogram Grafiği.....	25

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ANOVA	: Tek yönlü varyans analizi (One Way Analysis of Variance)
BÖTE	: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
BTK	: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
EDPB	: Avrupa Veri Koruma Kurulu (European Data Protection Board)
GİM	: Güvenli İnternet Merkezi
IWF	: İnternet İzleme Vakfı (Internet Watch Foundation)
KVKK	: Kişisel Verileri Korunması Kanunu
NCMEC	: Ulusal Kayıp ve İstismara Uğramış Çocuklar Merkezi (i National Center for Missing and Exploited Children)
TDK	: Türk Dil Kurumu
UHİM	: Uluslararası Hak İhlalleri İzleme Merkezi
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations Children's Fund)
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

1 GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilgisayarların taşınabilir hale gelmesi ve teknolojik araçların yaygınlaşması, bilgiye daha kolay ve hızlı bir şekilde erişim olanaklarını artırmıştır. Özellikle eğitim alanında, öğretmen adaylarının eğitim süreçlerinde de bu gelişmelerin etkileri görülmektedir. Bu bağlamda öğretmen adayları, eğitim materyallerine, çevrimiçi kaynaklara ve dijital kütüphane gibi birçok kaynağa kolayca erişebilmektedirler. Ayrıca öğretmen adayları teknolojiyi araştırma yapma, iletişim kurma ve daha birçok farklı amaçla yoğun bir şekilde kullanmaktadırlar. Özellikle "Z kuşağı" olarak adlandırılan bu nesil, diğer nesillere göre daha fazla dijital dünyaya ilgi göstermekte ve dijital teknolojilere hızla uyum sağlamaktadır. Prensky'nin (2001) "dijital yerliler (digital native)" olarak tanımladığı bu nesil, dijital teknolojileri adeta ana dilleri gibi kullanabilmektedirler.

Siemens (2004), teknolojinin hızla gelişmesinin eğitimde büyük bir dönüşüme yol açtığını belirtmektedir. Dijital araçların yaygın kullanımı, öğretmen adaylarına daha bağımsız ve esnek öğrenme olanakları sunmakta aynı zamanda teknolojinin eğitimdeki etkisi giderek artmaktadır. Öğretim yöntemleri, çevrimiçi platformlar, sanal sınıflar ve dijital materyallerle daha etkileşimli bir hale gelmiştir. Özellikle son yıllarda pandemi gibi olağandışı durumlar nedeniyle uzaktan eğitim de daha yaygın hale gelmiştir. Dijital yerliler gelişen bu teknoloji ile derslerini çevrimiçi platformlardan veya sanal sınıflardan takip ederek bu yeni eğitim sürecine ayak uydurabilmişlerdir.

Dijital teknolojilerin yaygınlaşması, insanların sosyal medya platformlarına, ticari amaçlı sitelere, çevrimiçi oyunlara ve kurumsal sitelere kolayca erişebilmelerini sağlamıştır. Günümüzde bu kaynaklar hayatımızın önemli bir kısmında yer almaktadır. Ayrıca sosyal medya platformları, insanların iletişim kurmasını, bilgi paylaşmasını ve dünya ile bağlantı kurmasını kolaylaştırmıştır. Bunlara ek olarak ticari amaçlı siteler, alışverişin çevrimiçi dünyada yaygınlaşmasını sağlamış, çevrimiçi oyunlar ise eğlenceyi ve rekabeti bir araya getirerek yeni bir yaşam tarzı yaratmıştır. Kurumsal siteler ise iş dünyasında bilgiye erişimi hızlandırmıştır. Ancak bu gelişmeler, bilgiye hızlı erişim ve iletişimdeki kolaylık gibi üstünlükler sunarken, bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu sorunlar arasında mahremiyetin korunamaması, kişisel verilerin güvenliğinin sağlanamaması, çevrimiçi bağımlılık ve dijital izlerin yönetilememesi gibi sorunlar sıralanmaktadır. Özellikle mahremiyet ve güvenlik konuları daha önemli hale gelmiştir.

Günümüzde alışveriş, bankacılık, iletişim ve kamu hizmetleri gibi birçok hizmetin dijitalleştiği söylenebilir. Bu durum bireylerin dijital platformlarda daha aktif olmalarına yol açmıştır. Kullanıcılar dijital platformlarda kendilerini özgür hissederek kişisel bilgileri, düşünceleri ve deneyimleriyle ilgili sınırsız paylaşımlar yapma eğilimindedirler. Ancak bu paylaşımları yaparken çoğu zaman sorgulamadan hareket edebilmektedirler (Kalaman, 2017). Bu paylaşımlar, bireylerin gizliliklerini ve güvenliklerini riske atabilir. Bu bağlamda bireylerin sosyal medya ve diğer dijital platformlarda kişisel bilgilerini, fotoğraflarını ve düşüncelerini paylaşmaları, kişisel bilgilerin sızdırılma veya kötü niyetli kişiler tarafından kötü amaçlarla kullanılma riskini taşımaktadır. Özellikle finansal işlemler ve bankacılık gibi hassas verilerin dijital platformlarda paylaşılması, kimlik hırsızlığı ve dolandırıcılık gibi riskleri artırabilir. Ayrıca, kişisel ilişkiler ve duygusal içeriklerin paylaşılması da ilişki sorunlarına veya mahremiyetin ihlal edilmesine yol açabilir.

1.1 Mahremiyet Kavramı

Türk Dil Kurumu'na göre mahremiyet, *gizli, gizlilik* olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021). Ancak, farklı sosyal ve kültürel bağlamlarda mahremiyet kavramı farklı anlamlara gelebilmektedir. Beceni ve Uçkan (2002), mahremiyeti “*bireylerin, devletin ve diğer kişilerin müdahalesi olmaksızın hareket edebileceği, yaşamsal faaliyetlerini sürdürebileceği bir alanın ve kişilik haklarına bağlı olan tüm unsurların bütünü*” olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma göre, mahremiyet bireylerin çevrimiçi ortamda kişisel bilgilerini, kendisine ait olan özel alanı ve kişilik haklarını ifade etmektedir. Giddens (1994)’e göre mahremiyet, bireyin kamuya açamayacağı duygu, düşüncelerini ve eylemlerini başkalarıyla paylaşmama arzusunu ifade etmektedir. Mahremiyet çoğunlukla *gizlilik* ile karıştırılır (Cavoukian, 2011), çünkü bireyler genellikle mahremiyeti bilgileri gizlemek veya saklamakla ilişkilendirirler. Ancak, asıl önemli olan nokta, mahremiyetin bilgileri gizlemek arzusundan ziyade kişinin kendi bilgileri üzerinde kontrol sahibi olma yeteneği olduğudur. Mahremiyet, kişinin kendisiyle ilgili bilgilerin kullanımını ve yayılmasını kontrol etme yeteneğini ifade eder (Shade, 2008). Bu noktada Bauman (2011), mahremiyetin bireylerin dış dünyadan korunma isteğinin bir yansıması olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda mahremiyetin sınırları belirsizleşmekte ve bireylerin mahremiyet anlayışları, toplumsal ve kültürel dinamiklerden etkilenebilmektedir. Binark (2005), mahremiyet kavramının kişiden kişiye ve durumdan duruma farklılık

gösterebileceğini ifade ederken; Göle (2001), mahremiyetin herkes için aynı anlama gelmediği gibi özel hayat sınırlarının da kişiye, döneme ve kültüre göre değişiklik gösterdiğini vurgulamaktadır. Tüm bu faktörler mahremiyetin tanımını zorlaştırmakta ve sınırlarını belirsizleştirmektedir. Çelikoğlu (2008) ise mahremiyetin insan hakları, iletişim özgürlüğü ve özel hayata saygı gibi kavramlarla doğrudan bağlantılı olduğunu belirtmektedir. Mahremiyet, bireylerin yalnız kalabildiği ve başkalarıyla hangi koşullarda iletişim kuracaklarını kendilerinin belirleyebildiği bir alan olarak tanımlanabilir.

Yapılan çalışmalara bakıldığında, mahremiyetle ilgili birbirinden farklı birçok tanımın olduğu söylenebilir. Mahremiyetin soyut bir kavram olması, kavramın tanımlanmasını zorlaştırmaktadır. Westin (1967) ve Altman (1975) tarafından yapılan çalışmalar, mahremiyetin kuramsal altyapısını oluşturması nedeniyle önemli kabul edilmektedir. Sonraki yıllarda mahremiyet kavramı hukuk, sosyoloji, psikoloji ve siyaset bilimi gibi farklı alanlarda daha fazla ele alınmıştır. Hızla gelişen bilişim teknolojisi ise mahremiyetin anlaşılmasını daha da karmaşık hale getirmiştir (Kalaman, 2017).

Devletin mahremiyet üzerindeki etkisi önemli olsa da özel hayat alanına yönelik tehditler ve müdahaleler sadece devlet organlarından kaynaklanmamaktadır. Özel şirketler ve şahıslar da bu tür tehditlerin kaynağı olabilmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle kişilerin özel yaşamlarına ve mahremiyet haklarına yönelik saldırılar oldukça kolaylaşmış durumdadır. Bu ortamlarda bireyler telefon konuşmalarının dinlenmediğinden, mesajlarının veya e-postalarının okunmadığından emin olamamakla birlikte özel yaşamlarına dair bilgilerin basında yer almayacağı konusunda da kendilerini güvende hissetmemektedirler. Aynı zamanda sağlık bilgileri ve tıbbi kayıtların güvenliği bile risk altındayken, finansal verilerin başka kişilerle ve kuruluşlarla paylaşım paylaşmadığını anlamak da güçleşmektedir. Bu nedenle siber çağda mahremiyetin sınırlarının giderek belirsizleştiği söylenebilir (Yüksel, 2009).

1.2 Dijital Mahremiyet

İnternetin yaygınlaşmasıyla beraber bireyler çeşitli yollarla internete kolayca bağlanmakta ve interneti farklı amaçlarla kullanmaktadır. Bu durumun bireylerin dijital ortamlardaki etkileşimlerini ve bilgi alışverişini belirgin bir şekilde arttırdığı söylenebilir (Kalaman, 2017). Bu bağlamda, iletişim araçlarının gelişimi ve sosyal medyanın artan etkisi, mahremiyetin anlamının ve sınırlarının önemli ölçüde değişmesine neden olmuştur. Eskiden kişisel olarak kabul edilen ve sadece birkaç yakın kişiyle paylaşılan

bilgiler ve fotoğraflar şimdi geniş kitlelere açık hale gelebilmektedir. Sosyal medya platformları, insanların kendilerini ifade etmeleri, deneyimlerini paylaşmaları ve bağlantı kurmaları için güçlü bir araç haline gelmiştir. Ayrıca öğretmen adayları için dijital platformların kullanımı eğitim sürecinde oldukça önemlidir. Fakat günümüzde öğretmen adayları kendi bilgilerinin yanı sıra staja gittikleri okullardaki öğrencilerin bilgilerini, fotoğraf ve videolarını da kolaylıkla paylaşmakta, hatta öğrencilerini paylaştıkları özel hesaplar ve kanallar açmaktadırlar. Öğrenci bilgilerinin, özellikle öğrencinin/ebeveynin izni olmadan, herkesin erişimine açık bir şekilde paylaşılması durumu ciddi mahremiyet ihlallerine yol açabilmektedir. Bu noktada dijital mahremiyet kavramı karşımıza çıkmaktadır. Dijital mahremiyet kavramı; bireylerin dijital ortamlarda sahip olduğu hakları ve kontrolü ifade eder. Bu kavram, bireylerin dijital platformlarda nasıl hareket edeceğini, hangi kişisel verilerin kimlerle paylaşılacağını ve hangilerinin paylaşılmayacağını ifade etmektedir (GİM, 2021). Buradan yola çıkarak dijital mahremiyetin gerçek hayattaki mahremiyet kavramının dijital alandaki karşılığı olduğu söylenebilir. Bu bağlamda fiziksel hayatta kişiye ait ve özel kalması gereken alanlar bulunduğu gibi dijital ortamda da sadece kişiye ait özel alanların olması gerekmektedir.

İletişim teknolojilerinin gelişimi ve gözetim anlayışının artması, bireylerin kişisel alanlarına yönelik tehditleri kolaylaştırmıştır. Bu bağlamda kullanıcılar kişisel video ve fotoğraflarının başka yerlere iletilmeyeceğinden, sesli görüşmelerin dinlenmeyeceğinden ve kimlik bilgilerinin güvende olduğundan emin olamamaktadır. Dolayısıyla özel hayatlarına dair hiçbir kişisel verinin güvenliğinden emin olamamaları, mahremiyet kaybı konusunda endişeye yol açmaktadır (Yüksel, 2003). Oğuz (2018) teknolojinin gelişmesiyle birlikte kişisel verilerin toplanmasının daha kolaylaştığını ve kötü niyetli kişiler tarafından ele geçirilme olasılığının arttığını ifade etmektedir. Eroğlu (2018) ise bireylerin çevrimiçi olarak bilerek veya farkında olmadan gerçekleştirdiği her hareketin dijital dünyada iz bıraktığını ve bu durumun mahremiyetlerini etkilediğini vurgulamaktadır. Tüm bu gelişmeler, dijital mahremiyetin günümüzde neden büyük bir endişe kaynağı haline geldiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Günümüzde mahremiyet anlamının dini, hukuki ve sosyal kuralların yanı sıra teknolojik ilerlemeler doğrultusunda da değiştiği söylenebilir. Bu değişiklik, mahremiyet algısının tanımını ve kullanımını etkilemektedir. Mahremiyet kavramı yeniden şekillenirken mahremiyet alanlarının oluşumu da değişmektedir. Mahremiyetin sona erdiği ve kamusal

alanın başladığı noktaların toplumsal ve kültürel açıdan nitelik değişiklikleri geçirdiği söylenebilir (Özbay vd., 2011).

Niedzwiecki (2010), *Dikizleme Günlüğü* adlı kitabında, sosyal medya araçların iletişim anlayışına olan etkisini incelenmekte ve insanların çevrimiçi dünyada ilgi çekme çabasını sorgulamaktadır. Bu sorunun cevabının genellikle *dikkat çekmeyi sevmek* olduğu düşünülse de Niedzwiecki'ye göre asıl neden daha karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda bireyler, toplumun artık karşılayamadığı bazı ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadırlar. Bu ihtiyaçların karşılanamamasının nedeni ise toplumun giderek bürokratik bir yapıya dönüşmesidir (Niedzwiecki, 2010).

Niedzwiecki, sosyal medyanın mahremiyet sorunlarına odaklanmaktadır. Ona göre, kendimizi izlenir kıldığımızda veya başkalarının bize yorum yapmasını sağladığımızda bireysel kimliğimizi oluşturma eğiliminde olduğumuzu vurgulamaktadır. Niedzwiecki, bu olguyu *gözetleme kültürü* olarak adlandırmaktadır. İnsanların gözlenerek özel ve benzersiz hissettiklerine vurgu yapan Niedzwiecki, bu durumun aynı zamanda herkesin sıradan bir birey olduğunu kabullenmekle ilgili olabileceğini belirtmektedir (Niedzwiecki, 2010).

Bauman ve Lyon (2013), birçok ülkeden insanların, gözetim uygulamalarının kendileri üzerindeki olumsuz etkilerinin farkında olduklarını belirtmektedir: Günlük alışverişlerden, internet kullanımı ve sosyal medya etkileşimlerine kadar birçok alanda gözetim giderek yaygınlaşmakta; İnternet üzerinden yapılan alışverişlerde veya binalara girişlerde kimlik gösterimi ve şifre girişi gibi bilgiler istenmekte; Modern teknolojiyle birlikte, insanlar görünmez göz tarafından izlenmekte ve bu durum alışıldık bir hale gelmekte; Bireyler bu durumu içselleştirdiğinde gözetim olgusu da normalleşmekte; Böylece teknolojiye bağımlı hale gelen bireyler kendi istekleriyle gözetim olgusunun istekli bir parçası haline gelmektedirler (Bauman ve Lyon, 2013).

Snowden vd. (2013) *The NSA Files* (NSA Belgeleri) olarak bilinen çalışma, 2013 yılında Snowden tarafından ifşa edilen gizli belgelerden oluşmaktadır. Bu belgeler, NSA'nın küresel gözetleme ve istihbarat toplama faaliyetlerini ortaya çıkarmıştır. Belgeler, NSA'nın Amerika Birleşik Devletleri ve diğer ülkelerdeki internet trafiğini ve telekomünikasyon verilerini geniş çapta izlediğini göstermektedir. Snowden, bu faaliyetlerin masum sivil vatandaşların gizlilik haklarına müdahale ettiğini ve anayasal hakları ihlal ettiğini iddia etmiştir. Ayrıca bu belgeler, NSA'nın çeşitli şirketlerle işbirliği

yaptığını ve internet servis sağlayıcıları, telekomünikasyon şirketleri ve teknoloji devlerinin arka kapı erişimine izin verdiğini ortaya koymaktadır. Bu da özel şirketlerin kullanıcı verilerini istihbarat toplama amacıyla NSA'ya sağladığını göstermektedir. "The NSA Files" çalışması, NSA'nın küresel gözetleme ve istihbarat toplama faaliyetlerini ifşa ederek gizlilik hakları, anayasal haklar ve kamuoyunun güvenlikle ilgili endişeleri üzerine odaklanmıştır. Bu çalışma, büyük bir tartışma ve farkındalık yaratmış ve hükümetlerin ve şirketlerin istihbarat toplama ve gözetleme faaliyetlerine daha fazla hesap verebilirlik getirilmesi gerektiği konusunda bir çağrı niteliği taşımıştır (Snowden vd., 2013).

Dijital ortamda gerçekleştirilen işlemler, her türlü bilginin izlenmesine olanak tanımaktadır. Çevrimiçi ayak izlerinin yanı sıra toplumda yaygın olarak kullanılan güvenlik kameraları, akıllı ev sistemleri, akıllı şehir uygulamaları, RFID (Radio Frequency Identification) sistemleri, GPS (Global Positioning System), mobil cihazlar ve giyilebilir teknoloji ürünleri (akıllı saatler, bileklikler vb.), sürekli olarak kişisel verilere erişim sağlamaktadır. Bu sensörler ve sistemler kamu hizmetleri, trafik kontrolü, kamu güvenliği, sağlık hizmetlerinin etkinliği ve ekonomik büyüme gibi alanlarda önemli üstünlükler sunmasına rağmen, mahremiyet açısından bazı risklere neden olmaktadır (Tan ve Pivot, 2015).

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte özellikle sosyal medya platformlarında gerçekleştirilen bilgi paylaşımları, bireylerin özel hayatlarına dair verilerin artmasına neden olmaktadır. Bireylerin özel bilgilerini bu platformlarda paylaşmaları dijital mahremiyet açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Bireyler bu platformlarda kendileriyle ilgili sürekli paylaşım yaptıkça mahremiyet sınırları da o kadar belirsizleşmekte ve sonunda anlamını yitirmektedir (Berkup, 2015).

Teknolojinin sürekli gelişmesiyle birlikte dijital mahremiyet ile birlikte çocuk haklarına yönelik çalışmalar da giderek daha büyük önem kazanmaktadır. Her iki alan da çocukların dijital dünyada güvende olmalarını ve kişisel bilgilerinin korunmasını amaçlamaktadır. Dijital dünyada çocukların güvende olmalarından sorumlu ebeveynlerinden sonra en önemli paydaşlardan biri öğretmenlerdir. Öğretmenlerin dijital ortamda paylaştıkları kişisel verilerin (ad, yaş, adres, iletişim bilgileri vb.) korunması gereklidir. Bu verilerin erişime karşı güvende tutulması, kötü niyetli kişilerin bu verilere erişimini engellemek için güvenlik önlemlerinin alınması önemlidir. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

(KVKK), kişisel verilerin işlenmesinde bireylerin başta özel hayatının gizliliği ile temel hak ve özgürlüklerini korumayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda kişisel verilerin işlenmesine ilişkin yöntem ve kuralları düzenlemeyi hedeflemektedir (Güngör, 2021).

Çocuk hakları, çocukların özel durumlarını göz önünde bulundurarak bazı yükümlülükleri içeren haklardır (Aktürk, 2006). Bu haklar, çocukların doğuştan sahip oldukları temel haklardır ve her çocuğun sağlıklı bir şekilde büyümesi, gelişmesi ve korunması için korunması gereken haklarını içerir. Özetle, çocuk hakları, çocuğun insan olması ve bakım ile özel ilgiye ihtiyaç duyması dolayısıyla tüm çocuklara tanınması gereken hakların toplamıdır (Akyüz, 2012). Çocuk hakları ve dijital mahremiyet birlikte ele alındığında, çocukların internet ve diğer dijital teknolojilerin kullanımı sırasında mahremiyetlerinin korunması gerektiği anlamına gelir. Çocuklar, dijital dünyada da aynı temel haklara sahiptir ve bu hakların korunması önemlidir. Bu bağlamda dijital mahremiyet, çocukların dijital dünyada kişisel bilgilerinin gizliliğini ve güvenliğini koruma hakkını içermektedir. Çocukların internet üzerindeki etkinlikleri, sosyal medya kullanımı, çevrimiçi oyunlar ve diğer dijital platformlarda paylaştıkları bilgiler, dijital mahremiyetlerini etkileyen unsurlardır.

Günümüzde birçok ebeveyn, çocuklarının görüntülerini doğduktan sonra hatta daha doğmadan ultrason görüntülerini sosyal medyada paylaşmakta ve çocuklarını henüz doğmadan dijital dünyada tanıtmaya başlamaktadır (Brosch, 2016). Sosyal medyada paylaşılan içeriklerin kalıcı ve aranabilir olması, ebeveynlerin paylaşım yapma özgürlüğü ile çocukların mahremiyet hakları ve unutulma hakkı arasında bir çelişkiye yol açmaktadır (Hablemitoğlu, 2016). Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 19.maddesine göre taraf devletler, çocuğun anne ve babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasilerinin veya bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanındayken her türlü şiddet, istismar, ihmal ya da ihmalkar muameleye ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alır şeklinde belirtilmiştir (UNICEF Türkiye, t.y.). Bununla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 07.03.2017 tarihinde yayımladığı 2017/12 sayılı genelge ile okullarda sosyal medya kullanımına ilişkin bir düzenleme getirmiştir. Bu genelge kapsamında, Facebook, Instagram, Twitter, Youtube gibi sosyal medya platformlarında öğrenci resimleri, videoları, öğretmen resimleri ve videolarının paylaşılması konusunda açıklamalarda bulunulmuş ve hukuka aykırı paylaşım yapanlar hakkında yasal işlem başlatılacağı belirtilmiştir.

2000 İngiliz ebeveyni ile yapılan bir anketin sonucuna göre hazırlanan raporda, ebeveynlerin çocuklarının yılda ortalama 195 fotoğrafını sosyal medya platformlarında paylaştıkları, ancak gizlilik ayarları veya telif hakları konusunda herhangi bir endişe taşımadıkları belirtilmiştir. Araştırmaya katılan ebeveynlerin %46'sı sosyal medya hesaplarındaki gizlilik ayarlarını birkaç kez kontrol ettiklerini, %17'si ise hiç kontrol etmediklerini ifade etmiştir (Blum-Ross ve Livingstone, 2017).

Sosyal medya platformlarında paylaşılan fotoğraflar başkaları tarafından kolayca erişilebilir ve ticari amaçlarla kullanılabilir. Örneğin paylaşılan bu fotoğraflar reklam amaçlı ürünler üzerinde (kıyafet, kupa, obje) kullanılabilir (Blum-Ross ve Livingstone, 2017). Bu platformlarda paylaşılan fotoğraflar yalnızca ticari amaçlarla kullanılmakla kalmayıp, aynı zamanda çocukların dijital mahremiyetini ve güvenliğini de ciddi şekilde tehlikeye atmaktadır. Özellikle denizde, havuzda çocukların çıplak, yarı çıplak ya da kısmen giyinilmiş halde olduğu fotoğraflar, pedofili sitelerine sızma riski taşımaktadır (Steinberg, 2017). Avustralya'nın güvenlik yetkilileri tarafından yapılan bir araştırma, pedofili sitelerinde yer alan fotoğrafların %50'sinin sosyal medya platformlarından temin edildiğini göstermektedir (Battersby, 2015).

Çocuk hakları ve dijital mahremiyet konusu, sadece ebeveyn ve öğretmenleri değil, aynı zamanda toplumu da ilgilendiren önemli bir konu olduğundan, bu konuda ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren çeşitli kuruluşlar, çocukların güvenliğini sağlamak ve dijital mahremiyetlerini korumak adına önemli çalışmalar yürütmektedir. Bu kuruluşlar, çocukların sağlıklı bir şekilde büyüebilmesi için gerekli olan güvenli ortamları sağlamayı amaçlamaktadır. UNICEF Türkiye, çocuk hakları alanında projeler geliştirmekte ve çocukların sağlığı, eğitimi ve korunması konularında çalışmalar yürütmektedir (UNICEF Türkiye, 2021). Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK), Türkiye'de iletişim teknolojileri ve bilgi güvenliği konularında çalışan bir kamu kuruluşudur. BTK, dijital dünyada çocukların güvenliğini arttırmaya yönelik projeler geliştirmektedir. Bu kapsamda, dijital oyunlar ve diğer etkileşimli platformlarda çocukların mahremiyetini korumaya yönelik “Dijital Oyunlarda Mahremiyet Rehberi” gibi rehberler yayımlanmıştır (BTK, 2021). İngiltere merkezli Internet Watch Foundation (IWF), çevrimiçi çocuk cinsel istismarına karşı mücadele etmekte ve bu tür içeriklerin tespiti ve kaldırılması için gelişmiş araçlar kullanarak interneti daha güvenli bir hale getirmeyi hedeflemektedir. Avrupa Birliği'nin veri koruma ve mahremiyet konularında

bağımsız denetim kurulu olan European Data Protection Board (EDPB), çocukların dijital mahremiyetini korumaya yönelik rehberler ve yönergeler geliştirerek özellikle çocukları hedef alan sosyal medya uygulamalarındaki yanıltıcı tasarımlar gibi güvenlik risklerini ele almaktadır. Bu çalışmalar, çocukların kişisel verilerinin korunmasını ve güvenli bir dijital ortamda yer almalarını sağlamak için büyük önem taşımaktadır. ABD merkezli National Center for Missing and Exploited Children (NCMEC) ise kayıp ve istismara uğramış çocukların bulunması ve korunması için kapsamlı programlar yürütmekte ve dijital alanda çocukları korumaya yönelik eğitim ve bilinçlendirme projeleri gerçekleştirmektedir. Bu projeler hem toplumu bilgilendirmekte hem de çocukların güvenliğini arttırmayı hedeflemektedir.

1.3 Mahremiyet ve Dijital Mahremiyet Boyutları

Mahremiyet kavramı, toplumlar arasında ve zaman içinde değişebilir. Her toplumun ve dönemin, mahremiyet kavramını farklı bir şekilde tanımlayabileceği bir gerçektir. Mahremiyet algısı, kültürel, sosyal ve tarihsel faktörlerden etkilenmektedir. Dolayısıyla, kişisel mahremiyetin sınırları toplumdan topluma ve nesilden nesile değişiklik göstermiştir (Karagülle, 2015). Bireylerin gerçek hayattaki mahremiyet algısının değişmesiyle paralel olarak dijital dünyadaki mahremiyet algısının da değişmesi doğal bir süreçtir. Bireylerin gerçek hayatta mahrem olarak kabul ettikleri konuları, dijital ortamda bir an bile düşünmeden paylaşmaları, mahremiyetin ve dijital mahremiyetin boyutlarını etkileyen bir durumdur (Barkuş ve Koç, 2019). Bu durum, dijital çağın getirdiği kolaylık ve erişilebilirlik ile birlikte gelen riskleri ve zorlukları vurgulamaktadır.

Dijital mahremiyetin sınırları, kullanılan dijital teknolojiler, uygulamalar ve kullanıcı etkileşimleriyle şekillenmektedir. Bununla birlikte kullanılan sosyal medya platformlarının sahip olduğu kültürel kodlar ve doğu ile batı medeniyetleri arasındaki mahremiyet algılarındaki farklılık, dijital mahremiyetin boyutlarını belirleme sürecini karmaşık hale getirmektedir. Bu durumun nedeni, yaygın ve popüler sosyal medya platformlarının çoğunlukla batı medeniyetine ait olmasıdır. Bu medeniyetin mahremiyet anlayışında, sırların korunmasının öneminin azalması, görüntü içeriğinden çok gösterişin ve yüzeysel anlatımın ön plana çıkması, gösterişin endüstriyel bir nitelik kazanması, toplumsal dayanışma yapılarının zayıflaması ve bireyselliğin artması gibi etkiler altında olmasıdır (Uluslararası Hak İhlalleri İzleme Merkezi [UHİM], 2011). Örneğin, Türk ve Demirci'nin (2016) araştırmasında, bireylere "mahremiyetin doğu ve batı kültürü için

farklılıkları" aktarıldıktan sonra "Sosyal medyada batı kültüründe mahremiyet algısının dönüşümü var mı?" sorusu yöneltiştir. Bireyler, geçmişte mahrem anlarının fotoğraflarını paylaşmaktan kesinlikle kaçındıklarını ifade ederken günümüzde bu tür eylemleri gerçekleştirdiklerini ve paylaştıklarını, ancak hala toplumsal normlara uygun bir davranış sergilediklerini belirtmişlerdir. Bu sonuca göre, kültürlerin mahremiyet ve dijital mahremiyet üzerindeki etkisinin, her iki mahremiyet algısının sınırlarının daralmasına ve boyutlarının belirlenmesinin zorlaşmasına neden olduğu söylenebilir.

Mahremiyetin bölgesel, kişi ve bilgi mahremiyeti olmak üzere üç boyutundan söz edilebilir. Bölgesel mahremiyet, bireyin çevresindeki fiziksel alanın gizliliğini ifade ederken kişi mahremiyeti, bireyin fiziksel varlığına yönelik istenmeyen müdahaleleri kapsamaktadır. Bilgi mahremiyeti ise kişisel verilerin toplanması, depolanması veya işlenmesiyle ilgili kontrolü ifade etmektedir. Bu boyutlar, önce fiziksel mahremiyetin sağlanmasını ifade eder. Bununla birlikte haksız müdahalelere karşı bireylerin güvenliğinin sağlanmasına ve son olarak da bireylerin bilgi güvenliğinin sağlanmasının önemine vurgu yapmaktadır (Kokolakis, 2017). Ayrıca mahremiyetin fiziksel, toplumsal, psikolojik ve enformasyonel boyutları olduğu da belirtilmektedir (Burgoon, 1982). Solove (2002) ise mahremiyetin farklı boyutlarını, yalnız kalma hakkı, bireyin kendini diğerlerinin erişimine kapatması, gizlilik, kişisel bilgilerin kontrolü, saygınlık ve yakınlık gibi başlıklar altında özetlemektedir.

Mahremiyetin bir diğer boyutu da teknolojiktir. Bireylerin yeni iletişim teknolojilerini günlük hayatta yaygın şekilde kullanmaya başlaması, mahremiyet kavramında önemli bir değişime neden olmuştur. Bu bağlamda mahremiyet alanları yalnızca bireylerin tercihlerine bağlı olarak değişmekle kalmayıp aynı zamanda bulundukları ortamın yapısı ve ilişkileriyle de yeniden şekillenmektedir (Özbay vd., 2011).

Mahremiyetin teknolojik boyutunda cep telefonlarının etkisi göz ardı edilemez. Bu cihazların farklı bir yönü, kullanıcıların kendi bilgilerini sildiklerini düşünerek cep telefonlarını elden çıkarmalarıdır. Yapılan bir araştırmada ikinci el olarak satılan Android cihazlardan birçok mahrem bilginin kolayca erişilebileceğini göstermektedir. Wifi bağlantılarında, internet ile cihaz arasında güvenlik açıkları oluşabilmektedir. Bu durum kişisel verilerin kötü niyetli kişiler tarafından ele geçirilme riskini arttırabilmektedir. Ayrıca bağlantıların servis sağlayıcılar tarafından kaydedilmesi de mümkündür. Tüm bu etkenler çevrimiçi mahremiyetle ilgili bir sorun olarak algılanmaktadır. Ancak akıllı

cihazlara yüklenen bazı uygulamalar ve özel ayarlarla güvenlik ve mahremiyetin belirli bir ölçüde korunabileceği ifade edilmektedir (Karaarslan vd., 2016).

Kişisel verilerin korunmasında en yaygın ve basit yöntemler arasında parola güvenliği, çevrimiçi paylaşım ayarlarının kısıtlanması ve IP engelleme bulunmaktadır. Bu yöntemler sınırlı da olsa modern anlamda gözetlemeyi engelleyebilir. Mahremiyeti arttıran teknolojiler, gözetleme teknolojilerinin gelişimine karşı yeni savunma yöntemleri geliştirmiştir. Bu teknolojiler kullanıcıların internet trafiğini engelleyen veya filtreleyen, dijital bariyerleri aşarak ya da yanıltıcı yönlendirmeler yaparak çalışan bir sektör olarak ortaya çıkmıştır. Ancak bu sektörün sağladığı koruma, teknolojik anlamda sadece bir tür anonimleştirme ve maskeleyme ile sınırlıdır (Ünver, 2018).

Bir diğer mahremiyet boyutu ise sosyolojik boyutudur. Mahremiyet, toplumsal etkenlere bağlı olarak da şekillenen ve sürekli değişen bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda Türkiye gibi çeşitli kültürlerin birlikte yaşadığı toplumlarda mahremiyet üzerine yapılacak akademik çalışmaların sosyal bilimlerin farklı alanlardaki değerlendirmeleri de kapsamı gerekir. Bununla birlikte küreselleşme, modernleşme ve batılılaşmanın yanı sıra, bireylerin kimlikleri ve yaşam biçimleri üzerinde etkili olan; kültürel faktörler, cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, sınıf, sosyal statü, yaşam alanı, dini ve siyasi kimlik gibi çeşitli etmenler toplumların mahremiyet anlayışlarını şekillendiren önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla mahremiyet algısı yalnızca bireysel tercihlere değil aynı zamanda sosyal, kültürel ve ekonomik dinamiklere de bağlıdır. Ayrıca bireylerin ilişki biçimleri de bu algıyı etkilemektedir. Tek eşlilik, çok eşlilik, medeni durum, cinsel yönelim ya da çevrimiçi ilişkiler gibi kişisel deneyimler, bireylerin çevresel etmenlere göre mahremiyeti nasıl algıladığını belirleyebilir. Bununla birlikte bireylerin mahremiyet anlayışını etkileyen mikro faktörlerin de dikkate alınması gerektiği ifade edilmektedir. Daha geniş incelemelerde ise modernizm ile birlikte mahremiyet kavramının nasıl şekillendiği göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir (Çelikoğlu, 2008).

1.4 Problem Durumu

Dijital mahremiyet, kişisel verilerin korunması, internet ve dijital teknolojilerin yaygınlaşmasıyla birlikte bireylerin gizlilik hakları üzerindeki etkisinin artmasıyla giderek karmaşık hale gelmektedir. Özellikle çevrimiçi alışveriş, sosyal medya hesapları, sağlık verileri ve finansal bilgiler gibi hassas bilgilerimizin doğru şekilde korunması gerekmektedir. Dijitalleşme, teknolojinin ilerlemesiyle birlikte hayatımızın her alanında

büyük değişiklikler getirmiştir. Ancak bu değişimlerin bir sonucu olarak, dijital mahremiyet ve teşhircilik arasında bir etkileşim ortaya çıkmıştır. Dijital mahremiyet, kişisel verilerin gizliliği, çevrimiçi etkinliklerin özel kalması ve dijital ortamda kişisel sınırların korunması anlamına gelirken, teşhircilik ise kişisel bilgi ve içeriğin kasıtlı olarak diğer insanlarla paylaşılmasıdır.

Dijitalleşmeyle birlikte bireyler, sosyal medya platformları, dijital iletişim araçları ve çevrimiçi platformlarda daha fazla aktif hale gelmiştir. Bu platformlar, insanların kendilerini ifade etmeleri, paylaşımlarda bulunmaları ve diğer insanlarla etkileşimde bulunmaları için birer araç haline gelmiştir. Ancak bu durum, kişisel bilgilerin ve içeriğin kontrolünü kaybetme riskini de beraberinde getirmiştir.

Teşhircilik, dijital mahremiyetin sınırlarını zorlayabilir. Bireyler, çeşitli nedenlerle kişisel bilgilerini, fotoğraflarını, düşüncelerini ve duygularını çevrimiçi platformlarda paylaşmaktadır. Bu paylaşımlar, diğer insanlarla etkileşime geçme, takdir ve onay alma, sosyal bağları güçlendirme gibi motivasyonlarla gerçekleşebilir. Ancak bu durum, kişisel verilerin gizliliği ve güvenliği konusunda riskler taşımaktadır.

Dijital mahremiyetin korunması, bireylerin bilinçli davranması ve dijital ortamda kendilerini korumak için gerekli adımları atmaları gerektiğini vurgular. Bireylerin bu adımları atmaları için, dijital ortamlarda mahremiyetlerini nasıl koruduklarına ilişkin bilinçli bir şekilde hareket etmeleri için dijital mahremiyet hakkındaki farkındalıklarını belirlemek ve bilinçlendirmek önemlidir.

Buradan yola çıkarak bu araştırmada öğretmen adaylarının dijital mahremiyet farkındalık düzeyleri ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının dijital ortamda maruz kaldıkları riskler, sosyal medya kullanımı ve çevrimiçi alışveriş gibi alanlardaki davranışlarının yanı sıra bu davranışların öğrenim görülen programa, sınıf düzeyine ve cinsiyete göre değişimini ele almak amaçlanmıştır. Araştırma öğretmen adaylarının dijital mahremiyet düzeylerini inceleyerek alanyazına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

1.4.1 İlgili araştırmalar

Bu bölümde dijital mahremiyet konusuna ilişkin yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir. Bu bağlamda alanyazında “dijital mahremiyet”, “dijital mahremiyet kaygıları ve farkındalık düzeyleri”, “dijital platformlarda gizlilik yönetimi”

ve “demografik faktörlerin dijital mahremiyet üzerindeki etkileri” konularına ilişkin araştırmalara ulaşılmış ve bu bölümde yer verilmiştir.

1.4.1.1 İlgili yurt içi araştırmalar

Bu bölümde yukarıda belirtilen konulara ilişkin yurt içinde yapılan bazı araştırmalar ele alınmıştır. Bunlar öğretmen adaylarının yanı sıra farklı katılımcı gruplarıyla yapılan araştırmalardan oluşmaktadır. Aşağıda bu araştırmayla benzerlik gösteren araştırmalara kısaca yer verilmiştir.

Gençlerin internet kullanımına dair farklılıklarını ve tutumlarını incelemeyi amaçlayan bu çalışmanın örneklemini 17-26 yaş arasındaki bireyler oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına göre katılımcıların %40'ı günlük hayata göre internette kendilerini daha rahat ifade ettiklerini belirtirken, %39'u bu fikre katılmamakta ve diğer %21'i ise kararsız kaldığını dile getirmiştir. İnternetin sağladığı anonimlik ve kontrol, bireylere daha özgür bir ifade alanı sunsa da mahremiyetin korunmasına yönelik güvenlik risklerini de beraberinde getirmektedir. Bu durumda internetin sunduğu özgürlük alanı, mahremiyet algısını yeniden şekillendirmekte ve kişisel bilgilerin korunması ile ifade özgürlüğü arasında bir denge kurmayı gerektirmektedir (Düvenci, 2012).

Öz (2014) tarafından yapılan çalışmaya göre Facebook'ta geçirilen zaman arttıkça, kullanıcıların mahremiyetle ilgili olumsuz durumlar konusunda daha fazla farkındalık geliştirdikleri görülmüştür. Ayrıca yüksek farkındalığa sahip olan katılımcıların sosyal ağlarda paylaşım yaparken genellikle yalnızca arkadaşlarıyla sınırlamayı tercih ettikleri gözlemlenmiştir.

Yapılan bir diğer çalışma üniversite öğrencilerinin Facebook kullanımı ile gizlilik kaygısı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma bulguları, katılımcıların arasında Facebook kullanmayanların kullananlara kıyasla daha fazla kaygı duyduğunu göstermektedir. Ayrıca Facebook'ta uzun süre aktif olan ve arkadaş sayısına sahip katılımcıların mahremiyet kaygılarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Acılar ve Mersin, 2015).

Çakır vd. (2015), yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının sosyal medya platformlarındaki mahremiyet algılarını incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmacılar nicel bir araştırma modeli kullanarak öğretmen adaylarıyla çalışmışlardır. Elde edilen bulgular, katılımcıların mahremiyet algılarının ortalamanın üstünde olduğunu göstermektedir.

Ayrıca kadın öğretmen adaylarının mahremiyet algılarının erkek adaylara kıyasla daha fazla gelişmiş olduğu belirlenmiştir.

Topbaş ve Gazi (2016), tarafından yapılan bu çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal medya üzerindeki gizlilik kaygıları incelenmiştir. Araştırmada nicel bir araştırma modeline göre desenlenen araştırmanın bulguları katılımcıların gizliliğe dair kaygılarının genel olarak düşük seviyelerde olduğunu göstermektedir. Ayrıca kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal medya platformlarında çevrimiçi gizliliğe daha fazla dikkat ettikleri gözlemlenmiştir. Bir diğer araştırma bulgusu ise katılımcıların sosyal medya kullanım süreleri arttıkça gizlilik farkındalıklarının da geliştiği şeklindedir. Bununla birlikte gizlilikle ilgili olumsuz bir durum yaşandığında, katılımcıların gizliliklerine daha fazla önem verdikleri anlaşılmıştır (Topbaş ve Gazi, 2016).

Sepetçi (2017) tarafından yapılan bu çalışmada katılımcıların mahremiyet yaklaşımlarını incelemek amaçlanmıştır. Katılımcıların %30'u dijital platformlara üye olurken gizlilik ilkelerini incelediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca kadınların erkeklere göre gizliliğe daha çok dikkat ettikleri gözlemlenmiştir. Katılımcıların çoğu dijital platformlarının güvenilir olmadığını düşünmelerine rağmen, sıkça paylaşımda bulundukları ve kişisel bilgileri ile yakınlarına ait fotoğrafları paylaşarak risk almaktan kaçınmadıkları sonucuna varılmıştır.

Türten (2018) tarafından yapılan bu çalışmada yüksek lisans öğrencilerinin sosyal medya üzerindeki gizlilik anlayışlarını incelemek amaçlanmıştır. Elde edilen bulgular, katılımcıların gizlilikle ilgili endişeler taşıdığını ve bu durumun sosyal medya kullanım davranışlarını etkilediğini göstermektedir. Ayrıca katılımcıların öğrenim süreçlerinde aldıkları dersler dolayısıyla sosyal medya ve gizlilik konularında bilinçli ve bilgili olmalarının sosyal medya kullanım davranışlarını etkilediğini söylemek mümkündür.

Eroğlu (2018) tarafından yapılan çalışmada bireylerin kurumlar tarafından kişisel verilerin toplanması ve farklı amaçlarla kullanılmasıyla ilgili rahatsızlık duyduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmada, bireylerin güvendikleri kişiler ve yakınları tarafından paylaşılan kişisel veriler ve fotoğraflar konusunda bir rahatsızlık duymadıkları belirlenmiştir. Katılımcıların yarısının dijital platformlarındaki gizlilik ayarlarını düzenledikleri gözlemlenmiş, ancak diğer yarısının bu ayarları nasıl yapacakları hakkında bilgi sahibi olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca verileri kötüye kullanılan bireylerin herhangi bir şikayette bulunmadığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, kişisel bilgilerin ve gizliliğin korunması için kullanıcıların bilinçlendirilmesi gerektiği, kişisel veri

yönetimiyle ilgili politikaları ve düzenlemeleri oluşturanların bu konuda daha fazla bilgi sahibi olmalarının önemli olduğu belirtilmiştir.

Barkuş ve Koç (2019), kullanıcıların dijital ortamlarda hayatlarına dair paylaşım eğilimlerini göz önünde bulundurarak bireylerin dijital hayatın ilkelerini bilmemeleri veya farkında olmamaları nedeniyle çoğu zaman zor durumlarla karşılaştıklarını ve gizlilik ile mahremiyet ihlallerine maruz kaldıklarını ifade etmektedir. Ayrıca, dijital mahremiyet kavramının henüz tam olarak gelişmediği ve kavramsal olarak net bir anlam kazanmadığı belirtilmektedir. Yetersiz deneysel ve ampirik çalışmaların mevcut olmadığı bu alandaki araştırmaların artması gerektiği vurgulanmaktadır.

Yapılan bir başka çalışmada sosyal ağların mahremiyet algısını nasıl etkilediği incelenmiştir. Nicel araştırma modeliyle yürütülen çalışmada, üniversite öğrencilerinin dijital platformlarda kişisel bilgilerini paylaşma alışkanlıkları, nedenleri ve bu konudaki farklılıkları ele alınmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun ad, soyad, doğum tarihi, eğitim ve ilişki durumu gibi kişisel bilgilerini dijital platformlarda paylaştıkları ancak özel yaşam alanlarıyla ilgili olarak aile, eş, sevgili gibi yakın çevrelerine ait bilgileri paylaşmaktan kaçındıkları görülmüştür. Ayrıca üniversite öğrencilerinin bu platformları etkin bir şekilde kullandıkları ve gelir seviyeleriyle birlikte mahremiyet ihlallerinin de arttığı gözlemlenmiştir (Hekimoğlu, 2019).

Akçalar (2020) bilgi profesyonellerinin çevrimiçi gizlilik yeterliliğini incelemeyi amaçladığı bu çalışmada hassas bilgilerin internet üzerinde bulunmasının bireylerin farkındalıklarını gerektirdiğini vurgulamaktadır. Yapılan çalışmalar Türkiye'nin çevrimiçi gizlilik konusundaki hukuksal düzenlemelerinin yetersiz olduğunu ortaya koymuş, bu bağlamda Türkiye ve uluslararası düzeydeki hukuksal düzenlemeler incelenmiştir. Çevrimiçi gizlilik konusundaki farkındalıklar anket ve mülakat çalışmaları ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Ankete katılan 100 kişi üzerinden elde edilen sonuçlara göre, 18-25 yaş arası kullanıcıların dijital mahremiyet kavramına en çok önem veren grup olduğu görülmüştür. Bununla birlikte yüksek lisans mezunu bireylerin en yüksek hassasiyete sahip grup olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca en yüksek farkındalık düzeyine sahip grup olarak kamu personelinin yer aldığı ifade edilmektedir.

1.4.1.2 İlgili yurt dışı araştırmalar

Bu bölümde yukarıda belirtilen konulara ilişkin yurt dışında yapılan bazı araştırmalar ele alınmıştır. Bunlar öğretmen adaylarının yanı sıra farklı katılımcı gruplarıyla yapılan

araştırmalardan oluşmaktadır. Aşaşıda bu araştırmayla benzerlik gösteren araştırmalara kısaca yer verilmiştir.

Sheehan (2002), yaptığı çalışmada dijital mahremiyet özelliklerinin dijital platformlarda ne ölçüde yansıtıldığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma bulgularına göre dijital platform kullanıcılarının çoğunun gizlilikle ilgili endişelerinin duruma bağlı olarak değiştiğini söylemek mümkündür. Ayrıca bu çalışma ile dijital platform kullanıcılarının mahremiyetlerini korumaya yardımcı olabilecek uygulamaları genellikle az kullandıkları sonucuna varılmıştır.

Yapılan bir diğer çalışmada farklı uluslardan internet kullanıcılarının temsili bir rneği kullanılarak dijital mahremiyet anlayışları ve davranışları incelenmiştir. Araştırmanın alışma grubunu 18 yaş ve üzerindeki internet kullanıcıları oluşturmaktadır. Elde edilen bulgular, dijital mahremiyetin birçok internet kullanıcısı için ciddi bir kaygı unsuru olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte bireylerin dijital mahremiyet algılarının ve koruma yaklaşımlarının, internet deneyimi, demografik ve kültürel özellikler gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak değişiklik gösterdiği sonucuna varılmıştır (Cho vd., 2010).

Davis ve James (2012), ergenlerin dijital mahremiyet sorunlarına yönelik algılarını ve bu sorunları nasıl yönettiklerini araştırmayı amaçlayan bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın katılımcılarını ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına göre katılımcıların çoğunun gizlilik değerlerine sahip olduğu ve dijital mahremiyetlerini koruma amacıyla farklı yöntemler uyguladıkları gözlemlemiştir. Ayrıca, katılımcıların yabancılara kıyasla genellikle tanıdıkları kişilerle gizlilik ihlalleri hakkında daha fazla iletişim kurduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Agosto ve Abbas (2017) tarafından gerçekleştirilen bu araştırmada, ABD’li gençlerin dijital mahremiyet ve güvenlik konusundaki görüşleri, bu konularda sergiledikleri önleyici ve risk yönetimi davranışları incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini lise öğrencileri oluşturmuş ve nitel bir araştırma modeli kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, güvenlik ve mahremiyet bilincinin gelişilmesinin zaman aldığını göstermiştir. Katılımcılar, gizlilik düzenlemeleri hakkında konuşurken kullandıkları platformların özelliklerine göre farklılıklar olduğunu belirtmişlerdir.

De Wolf (2019) tarafından yapılan bu çalışmanın amacı gençlerin internet ortamında kişisel ve kişilerarası mahremiyeti nasıl yönettiklerini incelemektir. Üniversite ğrencileriyle yapılan bu çalışmada nicel bir araştırma modeli kullanılmıştır. Elde edilen

bulgular kadınların mahremiyet yönetiminde erkeklere kıyasla daha dikkatli ve özenli davrandıklarını göstermiştir. Ayrıca, yaş ve kişisel gizliliğin bireysel yönetimi arasında olumlu bir ilişki olduğu sonucuna da varılmıştır (De Wolf, 2019).

Boerman vd. (2021) insanların dijital mahremiyetlerini koruma alışkanlıklarını, en çok hangi stratejileri kullandıkları ve gizlilik-güven-davranışsal niyet modeli çerçevesinde koruyucu davranışlarının nedenlerini incelemiştir. Araştırma sonuçları bireylerin genellikle dijital mahremiyetlerini etkili bir şekilde koruyamadıklarını, sık sık çerezlerini ve tarayıcı geçmişlerini sildiklerini ya da çerezleri tamamen reddettiklerini göstermektedir. Bununla birlikte bireylerin kişisel bilgilerinin toplanması, işlenmesi ve paylaşılması gibi durumlara karşı son derece hassas oldukları ve bunu bir tehdit olarak gördükleri belirlenmiştir.

Alanyazındaki araştırmalardan elde edilen sonuçlar şu şekilde sıralanabilir:

- Dijital mahremiyetin korunmasına yönelik farkındalık seviyesinin bireyler arasında düşük olduğu ve bu konuda bilinçlendirme çalışmalarının yetersiz kaldığı,
- Bireylerin çevrimiçi ortamlarda kişisel verilerini kontrol edememesi ve gözetleme kültürünün bu durumu pekiştirdiği,
- Mahremiyet haklarına yönelik ihlallerin, büyük veri analitiği ve gözetim teknolojileri aracılığıyla artması, bu bağlamda yasal düzenlemelerin ve koruyucu önlemlerin yetersizliği.

1.5 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının dijital mahremiyete ilişkin farkındalık düzeylerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının dijital mahremiyete ve alt boyutlarına ilişkin farkındalığı nasıl bir dağılım göstermektedir?
2. Öğretmen adaylarının dijital mahremiyet düzeyleri;
 - a) Öğrenim gördükleri programa
 - b) Sınıflarına ve
 - c) Cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

1.6 Araştırmanın Önemi

Teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesiyle birlikte, bireylerin çevrimiçi ortamlarda paylaştıkları bilgilerin gizliliği ve güvenliği daha da büyük önem kazanmıştır. Dijital dünyada mahremiyetin korunması, özellikle gençler için çok önemlidir. Dijital mahremiyet, güvenli ve özgür bir dijital deneyim sağlamak için önemlidir. Dijital mahremiyet, bireylerin çevrimiçi faaliyetlerini koruyarak bilgilerini kontrol etmelerini sağlamaktadır. Çocuklar ve gençlerin, çevrimiçi ortamlarda karşılaşabilecekleri tehlikeler konusunda genellikle farkındalıkları eksiktir.

Bazı aileler ve öğretmenler dijital mahremiyet konusunda oldukça bilinçli olabilirken, diğerleri bu konuda daha az bilgiye sahip olabilir. Ailelerin ve öğretmenlerin dijital mahremiyet konusundaki bilinç düzeylerini artırmak öğrencilerin dijital ortamda karşılaşabilecekleri dijital mahremiyet risklerin farkında olmalarını sağlayabilir. Ayrıca ailelerin ve öğretmenlerin dijital mahremiyet konusunda bilinçli olmaları çocuklara doğru rehberlik yapmalarına ve çevrimiçi güvenlik konusunda destek olmalarına yardımcı olabilir. Böylece öğrencilerin kişisel bilgilerin gizliliği, sosyal medya kullanımı, siber zorbalık gibi konulardaki farkındalıkları artırılabilir. Günümüzde öğretmen adaylarının bu tehlikelere karşı nasıl korunacaklarını öğretmek için stratejilerin geliştirilmesine katkıda bulunmak önemlidir. Bu nedenle öğretmen adaylarının dijital mahremiyet farkındalıkları hakkında bir araştırma yapmak öğrencilerin dijital ortamlarda daha güvenli ve bilinçli olmalarına yardımcı olabilir.

1.7 Sınırlılıklar

Araştırma Anadolu Üniversitesi'nin Eğitim Fakültesi'nde 2023-2024 öğretim yılı güz ve bahar döneminde öğrenim görmekte olan 285 öğretmen adayından elde edilen veriler ile sınırlıdır. Katılımcıların araştırmada kullanılan veri toplama araçlarını (Demografik Bilgi Formu ve Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği) yanıtlarken doğru beyanda bulundukları varsayılmaktadır.

1.8 Tanımlar

Mahremiyet: Bireylerin, başkalarının müdahalesi olmaksızın kişisel bilgilerini kontrol etme ve özel alanlarını koruma hakkıdır (Beceni ve Uçkan, 2002).

Dijital mahremiyet: Bireylerin dijital ortamlarda sahip olduğu hakları ve kontrolü ifade etmektedir (GİM, 2021).

Çocuk hakları: Çocukların sağlıklı büyümeleri, gelişmeleri ve korunmaları için gereken temel haklardır (Akyüz, 2012).

Sosyal medya: Bireylerin kendi profillerini oluşturup, ortak ilgi alanlarına sahip kişilerle etkileşime geçerek iletişim kurmalarını ve içerik paylaşımlarını sağlayan, aynı zamanda geniş kitleleri bir araya getiren web tabanlı platformlardır (Kaya, 2015).

Gözetim: Bir veya birden fazla kişinin iletişimlerin veya eylemlerinin düzenli ve sistematik bir şekilde izlenmesi veya incelenmesidir (Foucault, 2006).

Kişisel Veri: Kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiye ait her türlü bilgidir (KVKK)

2 YÖNTEM

Bu bölüm içerisinde; araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analiz süreçleri açıklanmaktadır.

2.1 Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, nedensel karşılaştırmalı bir tarama modeli kullanılmış olup öğretmen adaylarının dijital mahremiyet farkındalıklarını çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Nedensel karşılaştırma araştırmaları, araştırma grubu üzerindeki koşullar üzerinde herhangi bir müdahale olmadan insan grupları arasındaki farklılıkların nedenlerini ve bu farklılıkların sonuçlarını belirlemeyi amaçlar ve incelenen davranış değişikliklerinin olası nedenlerini belirlemek için oldukça değerli çalışmalardır (Büyüköztürk, vd., 2017).

2.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Anadolu Üniversitesi'nin Eğitim Fakültesi bünyesinde bulunan 11 farklı lisans programında (Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, İlköğretim Matematik Öğretmenliği, Özel Eğitim Öğretmenliği, Okulöncesi Öğretmenliği, Fransızca Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Almanca Öğretmenliği, Resim-İş Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği) öğrenim görmekte olan 1, 2, 3 ve 4.sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Örneklem, amaçlı örneklem yöntemlerinden olan kolay ulaşılabilir örneklem yoluyla seçilmiştir. Toplamda 306 öğretmen adayından veri elde edilmiştir. Elde edilen verilerin dağılımı incelendiğinde 3 programdan yeterli sayıda veri elde edilemediği için bu programlara ait veriler veri setinden çıkarılmıştır ($f_{\text{fransızca öğretmenliği}}:5$, $f_{\text{almanca öğretmenliği}}:2$, $f_{\text{resim-iş öğretmenliği}}:8$). İncelenen betimsel istatistikler sonucunda, veri setinde güvenilir görünmeyen veriler çıkarılmış ve bunun sonucunda toplamda 285 katılımcıdan elde edilen veriler doğrultusunda analizler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların programa, sınıflarına ve cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 2.1'de gösterilmektedir.

Tablo 2.1 incelendiğinde, Özel Eğitim Öğretmenliği Programı'ndan 75 kişi katılmış olup, bu grup %26.3'lük oranla araştırmaya en fazla katılım sağlayan grup olmuştur. Okulöncesi Öğretmenliği Programı'ndan ise 14 kişi katılım sağlamış ve %4.9'lük oranla en düşük katılım sağlayan grup olmuştur.

Tablo 2.1*Katılımcıların Programlarına, Sınıflarına, Cinsiyetlerine Göre Dağılımları*

		F	%
Program	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Programı	20	7.0
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı	26	9.1
	İlköğretim Matematik Öğretmenliği Programı	38	13.3
	Özel Eğitim Öğretmenliği Programı	75	26.3
	Okulöncesi Öğretmenliği Programı	14	4.9
	İngilizce Öğretmenliği Programı	43	15.1
	Sınıf Öğretmenliği Programı	24	8.4
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı	45	15.8
	TOPLAM	285	100.0
Sınıf	1	50	17.5
	2	97	34.0
	3	89	31.2
	4 +	49	17.2
	TOPLAM	285	100.0
Cinsiyet	Kadın	217	76.1
	Erkek	68	23.9
	TOPLAM	285	100.0

Sınıf düzeylerine bakıldığında, 2.sınıf %34.0 ile en yüksek katılım oranına sahipken, 3.sınıf %31.2 oranıyla ikinci sıradadır. 1.sınıf ve 4+ sınıf düzeyleri ise sırayla %17.5 ve %17.2 gibi benzer oranlar ile en düşük katılım oranına sahiptir.

Cinsiyet dağılımı açısından, katılımcıların %76.1'i kadın (n=217), %23.9'u erkeklerden (n=68) oluşmaktadır. Bu dağılıma göre araştırmaya kadın öğretmen adayları erkeklere oranla daha fazla katılım göstermiştir.

2.3 Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri demografik bilgi formu ile Korkmaz, Vergili ve Karadaş (2021) tarafından geliştirilmiş olan *Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği* (ÇMFÖ) kullanılarak toplanmıştır. Veriler Google Formlar aracılığıyla toplanmıştır. Çeşitli sosyal medya gruplarıyla paylaşılan form hem yüz yüze hem de web üzerinden sanal ortamda örnekleme ulaştırılmıştır.

2.3.1 Demografik bilgi formu

Bu form, katılımcıların demografik bilgilerini toplamak amacıyla kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formunda katılımcıların programı/bölümü, sınıfı ve cinsiyeti gibi demografik bilgiler yer almaktadır.

2.3.2 Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği

Korkmaz, Vergili ve Karadaş (2021) tarafından geliştirilen Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği (ÇMFÖ), 17 madde ve üç faktörden oluşmaktadır. Bu faktörler, *Dikkat, Güvenlik ve İletişim ve Paylaşım*’dır.

ÇMFÖ’ni uygulayabilmek için araştırmaya başlamadan önce elektronik ortamda ölçek izni alınmıştır (EK-5). Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan etik izin alınmıştır (EK-1). Araştırmada, gönüllü katılım esasına göre hareket edilmiş ve araştırma sürecinde etik ilkelere bağlı kalınmıştır.

2.4 Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri 2023-2024 eğitim öğretim yılında Anadolu Üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan 306 öğretmen adayından elde edilmiştir. Araştırmada kullanılan Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeğiyle toplanan veriler araştırmanın toplam verilerini oluşturmaktadır. Araştırma ölçeğinin uygulanması gerekli izinlerin alınması sonrasında 68 günlük süre içinde veriler katılımcılardan toplanmıştır. Ölçek formunda da belirtildiği gibi (yönerge), formlar dağıtılmadan önce katılımcılara ölçeğin gönüllülük esasına göre uygulanacağı belirtilmiş ve araştırmanın amacı ile önemi hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Ayrıca toplanacak bilgilerin gizli tutulacağı belirtilmiş ve yapılan çalışmanın geçerliliği ile güvenilirliği açısından soruları içten ve samimi bir şekilde yanıtlamaları istenmiştir.

2.5 Verilerin Analizi

Verilerin analizinde IBM SPSS 24 (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılmıştır. Verilerin analizi öncesinde, kullanılacak istatistiksel analizler için gerekli olan ön koşullar gözden geçirilmiştir. ÇMFÖ’den elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları, histogram grafikleri, basıklık ve çarpıklık değerleri (-1/+1 aralığında) birlikte incelenmiştir. Anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır. Araştırma dahilinde incelenen değişkenlere yönelik basıklık ve çarpıklık değerleri Tablo 2.2’de verilmektedir.

Tablo 2.2

Araştırmada İncelenen Değişkenlere İlişkin Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

Değişken	Basıklık	Çarpıklık
Ölçek Toplam Puanı	.347	-.336
Güvenlik Faktörü	-.595	.257
Dikkat Faktörü	1.169	-1.310
İletişim ve Paylaşım Faktörü	.335	-.910

İncelenen değişkenlere yönelik normallik testi sonuçları Tablo 2.3’te verilmektedir.

Tablo 2.3

ÇMFÖ Puanlarına İlişkin Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk Normallik Test Sonuçları

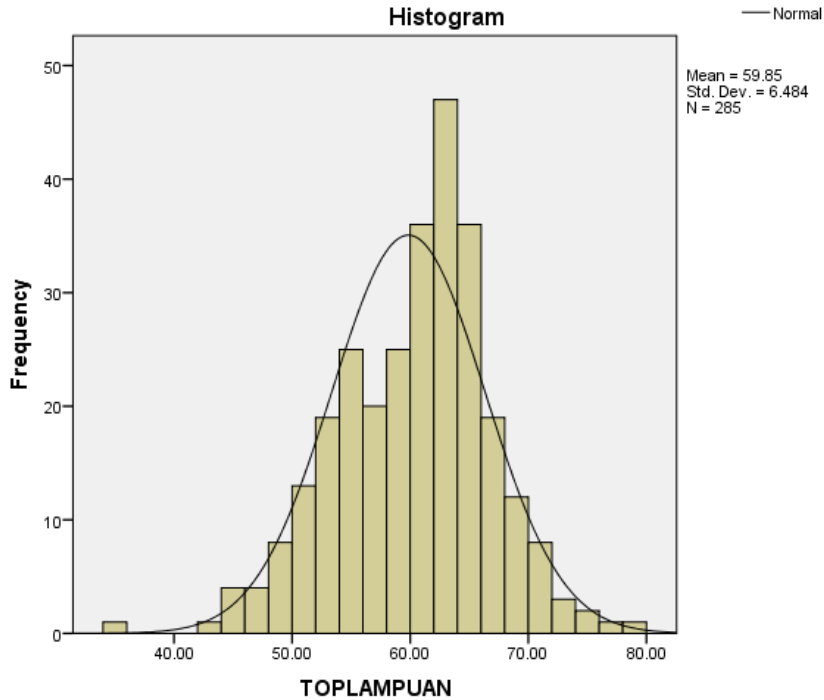
	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	Sd	p	İstatistik	Sd	p
Ölçek Toplam Puanı	.088	285	.000	.986	285	.007
Dikkat	.183	285	.000	.856	285	.000
Güvenlik	.091	285	.000	.974	285	.000
İletişim ve Paylaşım	.121	285	.000	.916	285	.000

Şekil 2.1’de dijital mahremiyet ölçek toplam puan, Şekil 2.2’de dikkat, Şekil 2.3’te güvenlik ve Şekil 2.4’te iletişim ve paylaşım faktörlerine ilişkin farkındalık dağılımlarını gösteren histogram grafikleri verilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda, Ölçek toplam puanlarının ve Güvenlik faktörünün normal dağılım gösterdiği; Dikkat ve İletişim ve Paylaşım faktörlerinin ise normal dağılım göstermediği sonucuna varılmıştır.

Ölçek toplam puanına ilişkin Histogram dağılımının görüntüsü ve eğrisi çan eğrisi şeklinde, ortalamanın etrafında simetrik bir dağılım göstermektedir. Verilerin ortalaması 59.85, standart sapması ise 6.484’tür (Şekil 2.1).

Şekil 2.1

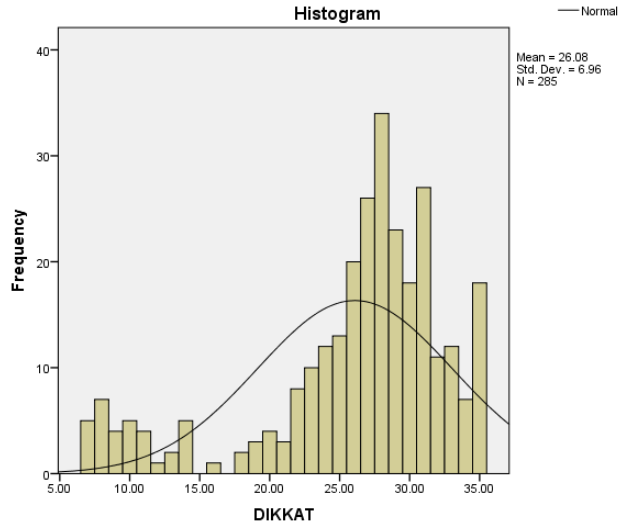
Ölçek Toplam Puanına İlişkin Histogram Grafiği

Dikkat faktörüne ilişkin histogram dağılımının görüntüsü ve eğrisi çan eğrisinde basıklık ve çarpıklık (sağda yığılma) görülmektedir (Şekil 2.2). Dağılım ortalamasının etrafında simetrik görünmemektedir. Verilerin ortalaması: 26.08, standart sapması ise 6.96'dır.

Şekil 2.2

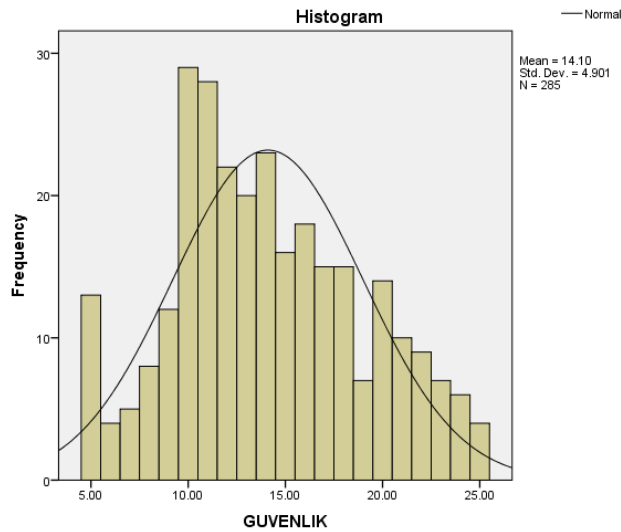
Dikkat Faktörüne İlişkin Histogram Grafiği

Güvenlik faktörüne ilişkin histogram grafiğinin görüntüsü ve eğrisi çan eğrisi şeklinde, ortalamasının etrafında simetrik bir dağılım göstermektedir (Şekil 2.3). Verilerin ortalaması: 14.10, standart sapması ise 4.901'dir.

Şekil 2.3

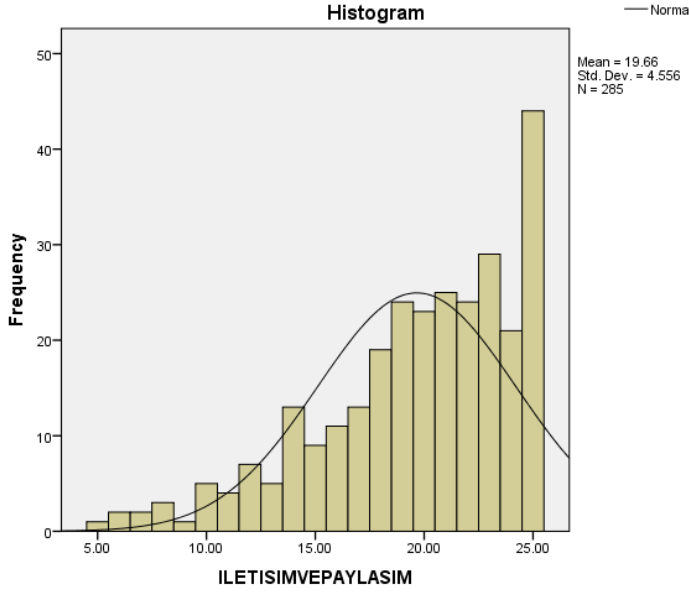
Güvenlik Faktörüne İlişkin Histogram Grafiği

İletişim ve Paylaşım faktörüne ilişkin histogram grafiğinin görüntüsü ve eğrisi çan eğrisinde basıklık ve çarpıklık (sağda yığılma) görülmektedir (Şekil 2.4). Verilerin ortalaması: 19.66, standart sapması ise 4.556'dır.

Şekil 2.4

İletişim ve Paylaşım Faktörüne İlişkin Histogram Grafiği

Gerçekleştirilen önkoşul testleri doğrultusunda, katılımcıların dijital mahremiyet düzeylerini ve Güvenlik faktörünü karşılaştırmak için tek yönlü ANOVA gerçekleştirilmiştir. Normal dağılım koşulunu sağlamayan faktörler ise parametrik olmayan testler kullanılarak test edilmiştir. “Öğretmen adaylarının dijital mahremiyet farkındalık düzeyleri öğrenim gördükleri programa göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan analizde, dikkat ile iletişim ve paylaşım faktörleri için Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. “Öğretmen adaylarının dijital mahremiyet düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yönelik yapılan analizde ise dikkat faktörü için Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

3 BULGULAR

3.1 Öğretmen Adaylarının Dijital Mahremiyete ve Alt Boyutlarına İlişkin Farkındalığı Nasıl Bir Dağılım Göstermektedir?

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Öğretmen adaylarının dijital mahremiyete ve alt boyutlarına ilişkin farkındalığı nasıl bir dağılım göstermektedir?” sorusuna ilişkin sonuçlar Tablo 3.2’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1

Dijital Mahremiyet Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler

		İstatistik	Standart Hata
Ölçek Toplam Puanı	Ortalama	59.8456	.38410
	Medyan	61.0000	
	Varyans	42.047	
	Std. Sapma	6.48433	
	Min	35.00	
	Max	78.00	
	Range (Aralık)	43.00	
	Çarpıklık	-.336	.144
	Basıklık	.347	.288

Tablo 3.1’de yer alan sonuçlara göre ortalama 59.84 olup, medyan değeri 61’dir. Min değer 35, max değer ise 78’dir. Ortalamanın 59.84 olması, katılımcıların çoğunun dijital mahremiyet farkındalık düzeylerinin genellikle yüksek olduğunu göstermektedir. Çarpıklık değeri -0.336, basıklık değeri ise 0.347 olup, verilerin normal dağılım gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmada kullanılan ÇMFÖ, 17 maddeden oluşmaktadır. Katılımcıların bu maddelere verdikleri yanıtlara göre 17(min) ile 85 (max) arasında puan alabilirler. Tablo 3.1’de yer alan sonuçlara göre ortalama 59.84’tür. Buna göre katılımcıların dijital mahremiyet farkındalık düzeylerinin genel olarak yüksek olduğu söylenebilir.

3.1.1 Öğretmen adaylarının dikkate ilişkin dağılımı nasıldır?

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının dikkate ilişkin dağılımları araştırılmaktadır. Dikkat dağılımlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 3.2’de verilmektedir.

Tablo 3.2

Dikkat Faktörüne İlişkin Betimsel İstatistikler

		İstatistik	Standart Hata
Dikkat	Ortalama	26.0842	.41225
	Medyan	28.0000	

Tablo 3.2 (Devam) *Dikkat Faktörüne İlişkin Betimsel İstatistikler*

	İstatistik	Standart Hata
Varyans	48.437	
Std. Sapma	6.95964	
Min	7.00	
Max	35.00	
Range (Aralık)	28.00	
Çarpıklık	-1.310	.144
Basıklık	1.169	.288

Tablo 3.2’de yer alan sonuçlara göre ortalama 26.08 olup, medyan değeri 28’dir. Min değer 7, max değer ise 35 olup, bu değerler katılımcıların dikkat faktörüne ilişkin puanlarının farklı seviyelerde olduğunu göstermektedir. Çarpıklık değeri -1.310 olup, verilerin sola çarpık olduğunu ve katılımcıların dikkate ilişkin puanlarının düşük olduğunu göstermektedir. Basıklık değeri ise 1.169’dur ve bu da katılımcıların dikkate ilişkin puanlarının orta düzeyde yoğunlaştığını göstermektedir.

3.1.2 Öğretmen adaylarının güvenliğe ilişkin dağılımı nasıldır?

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının güvenliğe ilişkin dağılımları araştırılmaktadır. Güvenlik dağılımlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 3.3’te verilmektedir.

Tablo 3.3*Güvenlik Faktörüne İlişkin Betimsel İstatistikler*

		İstatistik	Standart Hata
Güvenlik	Ortalama	14.1018	.29032
	Medyan	14.0000	
	Varyans	24.021	
	Std. Sapma	4.90115	
	Min	5.00	
	Max	25.00	
	Range (Aralık)	20.00	
	Çarpıklık	.257	.144
	Basıklık	-.595	.288

Tablo 3.3’te yer alan sonuçlara göre ortalama 14.10 olması, katılımcıların güvenliğe ilişkin dağılımlarının orta düzeyde olduğunu, medyan değeri ise 14 olup, katılımcıların çoğunun benzer seviyelerde güvenlik puanları aldığını göstermektedir. Min değer 5, max değer ise 25 olup, bu değerler katılımcıların güvenlik faktörüne ilişkin puanlarının orta

düzeyde bir dağılım gösterdiğini ortaya koymaktadır. Çarpıklık değeri .257 olup, verilerin sağa çarpık olduğunu ve basıklık değeri -.595 olup, verilerin düşük basıklığa sahip olduğunu göstermektedir.

3.1.3 Öğretmen adaylarının iletişim ve paylaşıma ilişkin dağılımı nasıldır?

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının iletişim ve paylaşıma ilişkin dağılımları araştırılmaktadır. İletişim ve paylaşım dağılımlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 3.4’te verilmektedir.

Tablo 3.4

İletişim ve Paylaşım Faktörüne İlişkin Betimsel İstatistikler

		İstatistik	Standart Hata
İletişim ve Paylaşım	Ortalama	19.6596	.26990
	Medyan	21.0000	
	Varyans	20.761	
	Std. Sapma	4.55637	
	Min	5.00	
	Max	25.00	
	Range (Aralık)	20.00	
	Çarpıklık	-.910	.144
	Basıklık	.335	.288

Tablo 3.4’te yer alan sonuçlara göre ortalama 19.65 olup, katılımcıların bu faktöre ilişkin puanlarının orta seviyede bir iletişim ve paylaşım düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. Medyan değeri 21 olup, katılımcıların çoğunun orta ve yüksek seviyelerde puanlar aldığını ortaya koymaktadır. Min değer 5, max değer ise 25’tir. Çarpıklık değeri -.910 olup, verilerin sola çarpık olduğunu ve katılımcıların çoğunun düşük iletişim ve paylaşım puanları aldığını göstermektedir. Basıklık değeri .335 olup, verilerin orta seviyelerde yoğunlaştığını göstermektedir.

3.2 Öğretmen Adaylarının Dijital Mahremiyet Düzeylerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmanın ikinci alt problemi olan “Öğretmen adaylarının dijital mahremiyet düzeyleri”ne ilişkin bulgular ele alınmıştır. Katılımcıların dijital mahremiyet düzeylerini karşılaştırmak amacıyla tek yönlü ANOVA analizi yapılmıştır.

3.2.1 Öğretmen adaylarının dijital mahremiyet düzeyleri öğrenim gördükleri programlara göre farklılaşmakta mıdır?

Katılımcıların dijital mahremiyet düzeylerini programlara göre karşılaştırmak için veriler üzerinde tek yönlü ANOVA gerçekleştirilmiştir. Bu analizin önkoşulu olan homojenlik testi sonuçları Tablo 3.5’te, tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 3.6’da verilmektedir.

Tablo 3.5

Ölçek Toplam Puanlarına İlişkin Varyansların Homojenlik Analizi

	Levene İstatistik	Sd1	Sd2	p
Ölçek Toplam Puanı	1.315	7	277	.243

Tablo 3.5 incelendiğinde, Levene istatistiğinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($p > .05$). Bu doğrultuda, varyansların homojen olduğu kabul edilerek tek yönlü ANOVA sonuçları incelenmiştir.

Tablo 3.6

Ölçek Toplam Puanlarına İlişkin Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

		KT	Sd	KO	F	p
Ölçek Toplam Puanı	Gruplar Arası	68.845	7	9.835	.229	.978
	Grup İçi	11872.362	277	42.861		
	Toplam	11941.207	284			

Yapılan ANOVA sonuçları katılımcıların dijital mahremiyet düzeylerinin programlara göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını ortaya koymaktadır ($F_{(7,277)}: .229, p > .05$).

3.2.1.1 Güvenlik faktörü

Güvenlik faktörü puanlarını programlara göre karşılaştırmak için tek yönlü ANOVA gerçekleştirilmiştir. Bu analizin önkoşulu olan homojenlik testi sonuçları Tablo 3.7’de, tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 3.8’de verilmektedir.

Tablo 3.7

Güvenlik Faktörüne İlişkin Varyansların Homojenlik Analizi

	Levene İstatistik	Sd1	Sd2	p
Güvenlik	1.689	7	277	.112

Tablo 3.7 incelendiğinde, Levene istatistiğinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($p > .05$). Bu doğrultuda, varyansların homojen olduğu kabul edilerek tek yönlü ANOVA sonuçları incelenmiştir.

Tablo 3.8*Güvenlik Faktörüne İlişkin Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları*

		KT	Sd	KO	F	p
Güvenlik	Gruplar Arası	195.950	7	27.993	1.170	.320
	Grup İçi	6626.099	277	23.921		
	Toplam	6822.049	284			

Yapılan ANOVA sonuçları katılımcıların güvenlik faktörü puanlarının öğrenim gördüğü programa göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını ortaya koymaktadır ($F_{(7,277)}: 1.170$, $p>.05$).

3.2.1.2 Dikkat faktörü

Dikkat faktörü puanları normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan testlere başvurulmuştur. Bu doğrultuda, katılımcıların dikkat faktörüne ilişkin puanlarının programlara göre farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal Wallis testi ile sınanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 3.9’da yer almaktadır.

Tablo 3.9*Dikkat Faktörünün Programlara Göre Dağılımına İlişkin Kruskal Wallis Sonuçları*

	Program	n	Sıra Ort	Sd	χ^2	p
Dikkat	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Programı	20	182.00			
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı	26	138.50			
	İlköğretim Matematik Öğretmenliği Programı	38	102.46			
	Özel Eğitim Öğretmenliği Programı	75	147.17			
	Okulöncesi Öğretmenliği Programı	14	166.11			
	İngilizce Öğretmenliği Programı	43	140.44	7	15.715	.028
	Sınıf Öğretmenliği Programı	24	155.38			
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı	45	144.20			
	TOPLAM	285				

Kruskal Wallis testi sonuçları, katılımcıların dikkat faktörüne ilişkin puanlarının, öğrenim görülen programlar arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($\chi^2: 15.715$; $p<.05$).

Bu farklılığın hangi programlardan kaynaklandığını görmek için ikili karşılaştırmalara gidilmiştir. İkili karşılaştırmalar Mann-Whitney U ile test edilmiştir. Bu kapsamda 28 tane ikili karşılaştırma yapılmış, bu testlerin anlamlılık düzeyi Bonferroni düzeltmesi ile .0017 olarak belirlenmiştir.

Tablo 3.10*Dikkat Faktörü İçin İkili Karşılaştırma ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları*

		Sıralar			U	W	Z	p
	Program	n	Sıra Ort	Sıra Toplamı				
Dikkat	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Programı	20	40.58	811.50	158.500	899.500	-3.635	.000
	İlköğretim Matematik Öğretmenliği Programı	38	23.67	899.50				
	TOPLAM	58						

İkili karşılaştırmalar sonucunda; dikkat faktörü bağlamında, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcıların İlköğretim Matematik Öğretmenliği programında öğrenim gören katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek sırada olduğu görülmüştür ($p < .0017$), diğer hiçbir program arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > .0017$).

3.2.1.3 İletişim ve paylaşım faktörü

İletişim ve Paylaşım faktörü puanları normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan testlere başvurulmuştur. Bu doğrultuda, katılımcıların bu faktöre ilişkin puanlarının programlara göre farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal Wallis testi ile sınanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 3.12’de yer almaktadır.

Tablo 3.11*İletişim ve Paylaşım Faktörünün Programlara Göre Dağılımına İlişkin Kruskal Wallis Sonuçları*

		Sıralar			Sd	x ²	p
	Program	n	Sıra Ort				
İletişim ve Paylaşım	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Programı	20	119.18				
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı	26	136.98				
	İlköğretim Matematik Öğretmenliği Programı	38	147.08				
	Özel Eğitim Öğretmenliği Programı	75	156.91	7	6.353	.499	
	Okulöncesi Öğretmenliği Programı	14	132.89				
	İngilizce Öğretmenliği Programı	43	130.12				
	Sınıf Öğretmenliği Programı	24	131.54				
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı	45	152.01				
	TOPLAM	285					

Kruskal Wallis testi sonuçları, katılımcıların iletişim ve paylaşım faktörüne ilişkin puanlarının, öğrenim görülen programlar arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir (χ^2 :6.353; $p>.05$).

3.2.2 Öğretmen adaylarının dijital mahremiyet düzeyleri sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Katılımcıların dijital mahremiyet düzeylerini sınıf düzeyine göre karşılaştırmak için veriler üzerinde tek yönlü ANOVA gerçekleştirilmiştir. Bu analizin önkoşulu olan homojenlik testi sonuçları Tablo 3.12’de, tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 3.13’te verilmektedir.

Tablo 3.12

Ölçek Toplam Puanlarının Sınıf Düzeyine İlişkin Varyansların Homojenlik Analizi

	Levene İstatistik	Sd1	Sd2	p
Ölçek Toplam Puanı	.026	3	281	.994

Tablo 3.12 incelendiğinde, Levene istatistiğinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($p>.05$). Bu doğrultuda, varyansların homojen olduğu kabul edilerek tek yönlü ANOVA sonuçları incelenmiştir.

Tablo 3.13

Ölçek Toplam Puanlarına İlişkin Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

		KT	Sd	KO	F	p
Ölçek Toplam Puanı	Gruplar Arası	108.826	3	36.275	.861	.462
	Grup İçi	11832.381	281	42.108		
	Toplam	11941.207	284			

Yapılan ANOVA sonuçları katılımcıların dijital mahremiyet puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını ortaya koymaktadır ($F_{(3,281)}$: .861, $p >.05$).

3.2.2.1 Güvenlik faktörü

Güvenlik faktörü puanlarını sınıf düzeyine göre karşılaştırmak için veriler üzerinde tek yönlü ANOVA gerçekleştirilmiştir. Bu analizin önkoşulu olan homojenlik testi sonuçları Tablo 3.14’te, tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 3.15’te verilmektedir.

Tablo 3.14

Güvenlik Faktörünün Sınıf Düzeyine Göre Varyansların Homojenlik Analizi

	Levene İstatistik	Sd1	Sd2	p
Güvenlik	.877	3	281	.454

Tablo 3.14 incelendiğinde, Levene istatistiğinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($p > .05$). Bu doğrultuda, varyansların homojen olduğu kabul edilerek tek yönlü ANOVA sonuçları incelenmiştir.

Tablo 3.15

Güvenlik Faktörüne İlişkin Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları

		KT	Sd	KO	F	p
Güvenlik	Gruplar Arası	68.745	3	22.915	.953	.415
	Grup İçi	6753.304	281	24.033		
	Toplam	6822.049	284			

Yapılan ANOVA sonuçları katılımcıların güvenlik puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını ortaya koymaktadır ($F_{(3,281)}: .953, p > .05$).

3.2.2.2 Dikkat faktörü

Dikkat faktörü puanlarını sınıf düzeyine göre karşılaştırmak için veriler üzerinde Kruskal Wallis testi gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar Tablo 3.16’da gösterilmiştir.

Tablo 3.16

Dikkat Faktörünün Sınıf Düzeyine İlişkin Kruskal Wallis Sonuçları

		Sıralar				
	Sınıf	n	Sıra Ort	Sd	χ^2	p
Dikkat	Sınıf	50	137.55	3	4.834	.184
	Sınıf	97	136.97			
	Sınıf	89	139.77			
	Sınıf	49	166.36			
	TOPLAM	285				

Kruskal Wallis testi sonuçları, katılımcıların dikkat faktörüne ilişkin puanlarının, sınıf düzeyine göre farklılaşmadığını göstermektedir ($\chi^2: 4.834; p > .05$).

3.2.2.3 İletişim ve paylaşım faktörü

İletişim ve paylaşım faktörü puanlarını sınıf düzeyine göre karşılaştırmak için veriler üzerinde Kruskal Wallis testi gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar Tablo 3.17’de gösterilmiştir.

Tablo 3.17

İletişim ve Paylaşım Faktörü Puanlarının Sınıf Düzeyine İlişkin Kruskal Wallis Sonuçları

		Sıralar				
	Sınıf	n	Sıra Ort	Sd	χ^2	p
İletişim ve Paylaşım	Sınıf	50	156.64	3	3.166	.367
	Sınıf	97	134.70			
	Sınıf	89	139.32			
	Sınıf	49	152.19			
	TOPLAM	285				

Kruskal Wallis testi sonuçları, katılımcıların iletişim ve paylaşım faktörüne ilişkin puanlarının, sınıf düzeyine göre farklılaşmadığını göstermektedir (χ^2 : 3.166; $p>.05$).

3.2.3 Öğretmen adaylarının dijital mahremiyet düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Katılımcıların dijital mahremiyet puanlarını cinsiyete göre karşılaştırmak için bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Tablo 3.18 katılımcıların gruplara dağılımını göstermektedir.

Tablo 3.18

Ölçek Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı ve Grup İstatistikleri

	Cinsiyet	n	X	Ss
Ölçek Toplam Puanı	Kadın	217	60.3318	6.35672
	Erkek	68	58.2941	6.68940

Bağımsız örneklem t-testi sonuçları Tablo 3.19’da verilmiştir.

Tablo 3.19

Ölçek Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

		Varyansların Eşitliği için Levene Testi		Ortalamaların Eşitliği için t-testi		
		F	p	t	s	p
Ölçek Toplam Puanı	Varyanslar Türdeşdir	.417	.519	2.278	283	.023
	Varyanslar Türdeş Değildir			2.218	107.610	.029

t-testi sonuçlarına göre öğretmen adaylarının dijital mahremiyet puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ve bu fark kadın öğretmen adaylarının lehinedir (t : 2.278, $p<.05$). Kadın öğretmen adaylarının lehine çıkan bu sonuç, yapılan analizde kadın katılımcıların erkek katılımcılardan sayıca fazla olmasından etkilenmiş olabilir. Bulgular yorumlanırken bu durum göz ardı edilmemelidir.

3.2.3.1 Güvenlik faktörü

Katılımcıların güvenlik faktörüne ait puanlarını cinsiyete göre karşılaştırmak için bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Tablo 3.20 katılımcıların gruplara dağılımını göstermektedir.

Tablo 3.20*Güvenlik Faktörünün Cinsiyete Göre Dağılımı ve Grup İstatistikleri*

	Cinsiyet	n	X	Ss
Güvenlik	Kadın	217	14.5899	4.55649
	Erkek	68	12.5441	5.62625

Bağımsız örneklem t-testi sonuçları Tablo 3.21’de verilmiştir.

Tablo 3.21*Güvenlik Faktörünün Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları*

		Varyansların Eşitliği için Levene Testi		Ortalamaların Eşitliği için t-testi		
		F	p	t	Sd	p
Güvenlik	Varyanslar Türdeş	4.833	.029	3.047	283	.003
	Varyanslar Türdeş Değildir			2.731	96.112	.008

t-testi sonuçlarına göre öğretmen adaylarının güvenlik faktörü puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ve bu fark kadın öğretmen adaylarının lehinedir (t: 3.047, $p < .05$). Kadın öğretmen adaylarının lehine çıkan bu sonuç, yapılan analizde kadın katılımcıların erkek katılımcılardan sayıca fazla olmasından etkilenmiş olabilir. Bulgular yorumlanırken bu durum göz ardı edilmemelidir.

3.2.3.2 Dikkat faktörü

Katılımcıların dikkat faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı Mann-Whitney U testi ile sınanmıştır. Sonuçlar Tablo 3.22’te gösterilmiştir.

Tablo 3.22*Dikkat Faktörü Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları*

		Sıralar						
	Program	n	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	W	Z	p
Dikkat	Kadın	217	136.65	29654.00	6001.000	29654.000	-2.328	.020
	Erkek	68	163.25	11101.00				
	TOPLAM	285						

Gerçekleştirilen testler sonucunda katılımcıların dikkat faktörüne ilişkin puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ve sonuçlar farkın erkek öğretmen adaylarının lehine olduğunu göstermektedir (Z:-2.328; $p < .05$).

3.2.3.3 İletişim ve paylaşım faktörü

Katılımcıların iletişim ve paylaşım faktörüne ilişkin puanları Mann-Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Sonuçlar Tablo 3.23'te gösterilmiştir.

Tablo 3.23

İletişim ve paylaşım faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları

		Sıralar						
	Program	n	Sıra Ort	Sıralar Toplamı	U	W	Z	p
İletişim ve Paylaşım	Kadın	217	147.74	32059.00	6350.000	8696.000	-1.741	.082
	Erkek	68	127.88	8696.00				
	TOPLAM	285						

Gerçekleştirilen testler sonucunda katılımcıların bu faktöre ilişkin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Z:-1.741; p>.05).

4 SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

4.1 Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde araştırma bulgularına yönelik sonuçlar sunulmakta ve tartışılmaktadır. Araştırma bulguları ışığında, bu alanda yapılacak çalışmalar için öneriler sunulmaktadır.

Teknolojinin hızla gelişen yapısı, eğitim dünyasını da derinden etkilemiştir. Bu araştırmada, öğretmen adaylarının dijital mahremiyet farkındalıkları demografik özelliklerine göre incelenmiş, bu farkındalıkların öğrenim görülen program, sınıf düzeyi, cinsiyet gibi faktörlere göre nasıl şekillendiğini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma sonuçları, demografik faktörlerin dijital mahremiyet farkındalığı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu ancak bu etkilerin her demografik değişken için farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur.

Araştırma bulguları, öğretmen adaylarının dijital mahremiyet farkındalık düzeylerinin genel olarak yüksek olduğunu, ancak cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte alanyazında bu konuyla ilgili farklı sonuçlar sunan birçok çalışma mevcuttur. Kalaman (2017) tarafından yapılan çalışmada, üniversite düzeyindeki öğrencilerin ortaöğretim düzeyindekilere kıyasla mahremiyetlerini daha fazla koruduklarını ve paylaşım konusunda daha dikkatli davrandıklarını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Çakır vd., (2015), öğretmen adaylarının mahremiyet algılarının standart seviyenin üzerinde olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sonucu destekleyen bir diğer çalışma ise Korkmaz vd., (2019) çalışmasıdır. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin dijital mahremiyet algılarının oldukça yüksek seviyede olduğu sonucuna varılmıştır. Öte yandan Boerman vd., (2021) kullanıcıların sosyal platformlarda mahremiyetlerini korumakta zorlandıklarını belirtmiştir.

Elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının dijital mahremiyet düzeylerinin öğrenim gördükleri programlara göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Güvenlik faktörü de benzer şekilde öğrenim görülen programlar arasında anlamlı bir farklılık göstermemektedir. İletişim ve paylaşım faktörü açısından da öğrenim görülen programlar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Türten (2018), katılımcıların öğrenim süreçlerinde aldıkları dersler dolayısıyla gizlilikle ilgili konularda edindikleri bilgilerin sosyal ortamlarda kullanımlarını etkilediğini ifade etmektedir. Cho vd. (2010), bireylerin çevrimiçi mahremiyet algılarının ve başa çıkma yöntemlerinin eğitim düzeyi gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının dijital mahremiyet düzeylerinin sınıf düzeyine göre herhangi bir farklılık göstermemiştir. Tek yönlü ANOVA sonuçları, toplam puanlarının, güvenlik faktörünün, dikkat faktörünün, iletişim ve paylaşım faktörünün sınıf düzeyine göre farklılaşmadığını göstermektedir. Genel olarak sınıf düzeyi değişse de öğrencilerin dijital mahremiyet düzeyleri üzerinde etkili bir faktör olmadığı söylenebilir. Bu çalışmadan farklı olarak Ağırtaş ve Güler (2020) ile Korucu ve Gürkez (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda, öğrencilerin sınıf seviyelerinin artışıyla birlikte mahremiyet farkındalığı ve kaygılarının azaldığı sonucuna varılmıştır.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç, öğretmen adaylarının dijital mahremiyet düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermesidir. t-testi sonuçlarına göre toplam puan açısından öğretmen adaylarının dijital mahremiyet puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ve bu fark kadın öğretmen adaylarının lehinedir. Kadın öğretmen adaylarının lehine çıkan bu sonuç, yapılan analizde kadın katılımcıların erkek katılımcılardan sayıca fazla olmasından etkilenmiş olabilir. Bulgular yorumlanırken bu durum göz önünde bulundurulmalıdır. Güvenlik faktöründe de benzer bir durum söz konusu olup, öğretmen adaylarının güvenlik faktörü puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ve bu fark kadın öğretmen adaylarının lehinedir ancak dikkat faktörüne ilişkin puanlar istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ve bu fark erkek öğretmen adaylarının lehinedir. İletişim ve paylaşım faktörüne ilişkin puanlar arasında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu bulguya benzer olarak Topbaş ve Gazi (2016) kadınların gizliliğe erkeklerden daha fazla önem verdiğini ve sosyal medya kullanım sürelerinin gizlilik farkındalığı ile ilişkili olduğunu bulmuştur. De Wolf (2019) kızların mahremiyet yönetiminde erkeklere kıyasla daha dikkatli ve özenli davrandıklarını belirtmiştir. Sepetçi (2017)'nin araştırmasında da kadınların gizliliğe daha fazla önem verdiği ortaya çıkmıştır. Ek olarak, Çakır vd. (2015) kadın öğretmen adaylarının mahremiyet algılarının erkek adaylara kıyasla daha fazla gelişmiş olduğunu vurgulamaktadır.

Araştırma sonuçları, öğretmen adaylarının dijital mahremiyet konusunda temel farkındalığa sahip olduklarını, ancak bu farkındalık düzeyinin her bireyde aynı derinlikte olmadığını ortaya koymaktadır. Öğrenim görülen programların ve sınıf düzeyinin dijital mahremiyet farkındalığı üzerinde belirgin bir etkisi olmadığı gözlemlenmiştir. Bununla

birlikte, dijital mahremiyetin daha iyi anlaşılabilmesi için, temel bilgi seviyesinin ötesine geçilerek daha kapsamlı bir eğitim yaklaşımının benimsenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Araştırma bulguları, öğretmen adaylarının dijital mahremiyet farkındalık düzeylerinin ölçek toplam puanına, dikkat, güvenlik, iletişim ve paylaşım faktörlerine ilişkin puanların öğrenim görülen programa ve sınıf düzeyine göre farklılaşmadığını, ancak cinsiyet bazında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Kadın öğretmen adaylarının dijital mahremiyet farkındalıklarının yüksek sonuç vermesi, toplumsal cinsiyetle ilgili rollerin ve kadınların dijital ortamlarda kendilerini daha fazla savunma ihtiyacı hissetmeleri gibi faktörlerden kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca kadınların dijital platformlarda karşılaşılabilecekleri potansiyel riskler konusunda daha fazla endişe duymaları, dijital mahremiyet konusunda daha dikkatli olmalarına neden olmuş olabilir.

Öte yandan, katılımcıların dikkat faktörüne ilişkin puanları anlamlı düzeyde farklılaşmakta ve bu fark erkek öğretmen adaylarının lehinedir. Bu durum, erkeklerin dijital ortamlarda daha fazla vakit geçirmeleri ve teknolojiyi daha etkin kullanmalarıyla ilişkili olabilir. Sonuç olarak, dijital mahremiyet farkındalığının cinsiyete göre farklılık gösterdiği ve kadın ile erkek öğretmen adaylarının mahremiyet ve güvenlik konularında farklı yaklaşımlar sergilediği söylenebilir.

Araştırmada öğretmen adaylarının dijital mahremiyet düzeylerinin sınıf düzeylerine göre anlamlı bir fark göstermediği sonucuna varılmıştır. Buna karşın alanyazında dijital mahremiyet farkındalığının yaş ile paralel olarak arttığına dair pek çok bulgu bulunmaktadır. Örneğin, Akçalar (2020) tarafından yapılan araştırmada 18-25 yaş arası bireylerin dijital mahremiyet konusunda daha yüksek farkındalığa sahip olduğu tespit edilmiştir. Ancak bu çalışmada öğretmen adaylarının dijital mahremiyet farkındalıklarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ve alanyazındaki yaş ile dijital mahremiyet farkındalığına ilişkin bulgularla örtüşmediği gözlemlenmiştir.

Bu çalışma, dijital mahremiyet farkındalığının bireylerin dijital ortamlarda güvenliklerini sağlama konusunda önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Öğretmen adaylarının dijital mahremiyet farkındalık konusundaki yüksek farkındalıkları, yalnızca kendi güvenliklerini korumalarına yardımcı olmakla kalmayıp, aynı zamanda gelecekteki öğrencilerine de dijital dünyada bilinçli ve güvenli bir yaklaşım benimseme fırsatı sunabilir. Ayrıca dijital mahremiyet farkındalığına sahip bireyler, toplumsal düzeyde daha bilinçli, güvenli ve etik bir dijital kültürün gelişmesine katkı sağlayabilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde araştırma bulguları, öğretmen adaylarının dijital mahremiyet farkındalık düzeylerinin her bireyde farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Öğretmen adaylarının dijital mahremiyet ve güvenlik konularında daha bilinçli olmaları için bu konuların eğitim müfredatlarına entegre edilmesi büyük önem taşımaktadır. Dijital mahremiyet konusunun eğitim politikalarında daha fazla yer alması ve öğretmenlik programlarına dahil edilmesi hem öğretmen adaylarının hem de öğrencilerin bu alanda sağlam bir temele sahip olmalarını sağlayabilir.

Günümüzde bireylerin dijital mahremiyet konusundaki duyarlılığı ve tutumları, yakınlarının ve çevresindekilerin potansiyel risklerden korunmasına katkı sağlayabilir. Bu bağlamda bireylerin ve ailelerin dijital mahremiyet farkındalık düzeylerinin artması, çocuklarına daha güvenli bir çevrimiçi deneyim sunmalarını kolaylaştırabilir. Ayrıca toplumsal farkındalığın yükselmesi, bireylerin mahremiyetlerini korumak için gerekli önlemleri almayı ve bilinçli davranışlar sergilemeyi teşvik edebilir. Böylece, yalnızca bireyler değil aynı zamanda toplum genelinde daha güvenli dijital ortam oluşturulabilir. Sonuç olarak bireylerin dijital mahremiyet konusundaki tutumları, toplumsal bir güvenlik kültürünün gelişmesine katkıda bulunabilir.

4.2 Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda gelecek araştırmalara ve uygulamalara yönelik öneriler sunulmuştur.

- Yapılan araştırmada dijital mahremiyet farkındalığının öğrenim görülen program açısından farklılaşmadığı görülmüştür. Alanyazında bulunan benzer ve farklı bulgular dikkate alındığında, farklı üniversite programları, bölgeler ve demografik özelliklere sahip daha geniş katılımcı gruplarının dahil edileceğı ve evreni daha iyi yansıtacak yeni çalışmalar yapılabilir.
- Araştırmada dijital mahremiyet farkındalığının sınıf düzeyine göre farklılaşmadığı gözlemlenmiştir. Gelecek çalışmalarda, farklı sınıf seviyelerindeki öğrencilerin dijital mahremiyet bilgisine nasıl ulaştıkları veya bu konuda sahip oldukları deneyimler araştırılabilir.
- Araştırma sonucuna göre dijital mahremiyet farkındalığının cinsiyete göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında, gelecek çalışmalarda cinsiyetler arasındaki farklılıkların nedenlerinin kapsamlı bir şekilde

araştırılması ve bu farklılıkların dijital mahremiyet üzerindeki etkileri daha derinlemesine incelenebilir.

- Öğretmen adaylarının dijital mahremiyet farkındalığını arttırmak amacıyla çeşitli eğitim programları geliştirilebilir. Bu bağlamda üniversitelerde dijital güvenlik ve mahremiyet konuları kapsayan derslerin müfredata eklenmesi, öğretmen adaylarının dijital ortamlarda daha bilinçli davranmalarına katkı sağlayacaktır. Bu derslerde çevrimiçi ortamda güvenli veri paylaşımı, şifre yönetimi gibi konular ele alınabilir. Böylece öğretmen adayları, dijital dünyada karşılaşabilecekleri riskler konusunda daha donanımlı hale gelecek ve kişisel verilerini konuma bilincini geliştirebileceklerdir.
- Dijital mahremiyet farkındalığının öğretmen adayları için önemli olduğunu vurgulamakla birlikte, benzer farkındalık çalışmalarının farklı alan ve disiplinlerden gelen tüm üniversite öğrencilerini kapsayacak şekilde genişletilmesi önerilmektedir.
- Dijital platformlarda kişisel verilerin korunmasına yönelik farkındalık kampanyalarının, projelerinin düzenlenmesi, öğretmen adayları arasında dijital mahremiyet bilincinin yaygınlaşmasına katkı sağlayabilir. Bu tür kampanyalar, dijital dünyada paylaşılan verilerin uzun vadeli etkilerini anlamalarına yardımcı olabilir. Özellikle dijital platformlar ve sosyal medya üzerinden yapılacak bilinçlendirme çalışmaları, geniş bir kitleye ulaşma potansiyeline sahiptir. Öğretmen adaylarının sıkça kullandığı bu mecralar üzerinden verilerin güvenliği, gizlilik ayarları gibi konular hakkında farkındalık oluşturulabilir. Ayrıca bu alandaki seminer ve çalıştaylar ile öğrencilere kişisel verilerin güvenliğinin önemi vurgulanabilir.
- Kişisel verilerin korunmasına ilişkin hukuki düzenlemeler konusunda da öğretmen adaylarının bilgilendirilmesi gereklidir. KVKK gibi yasal düzenlemeler hakkında düzenlenecek seminerler, öğretmen adaylarının kişisel verilerinin korunması konusunda daha bilinçli adımlar atmalarına yardımcı olabilir.
- Dijital mahremiyet konusundaki araştırmaların desteklenmesi ve bu alandaki bilimsel çalışmaların teşvik edilmesi, alanyazında bilgi birikiminin artmasına

katkı sağlayabilir. Bu tür çalışmalar, öğretmen adaylarının dijital mahremiyet farkındalığını arttırmak için yenilikçi stratejilerin geliştirilmesine olanak tanıyabilir.

KAYNAKÇA

- Acılar, A., ve Mersin, S. (2015). Üniversite öğrencilerinin facebook kullanımı ile mahremiyet kaygısı arasındaki ilişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54), 103-114.
- Agosto, D. E., & Abbas, J. (2017). Don't be dumb-that's the rule I try to live by: A closer look at older teens' online privacy and safety attitudes. *New Media & Society*, 19(3), 347-365.
- Ağırtaş, A. ve Güler, Ç. (2020). Sosyal medya kullanan üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı ve sosyal kaygı durumlarının değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 76-89.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/cagsbd/issue/55510/760162>
- Aktürk, S. (2006). *Avrupa birliği sürecinde Türkiye'de çocuk hakları ve güvenliği*. (Yayın numarası: 186715) [Yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Akyüz, E. (2012). *Çocuk hukuku çocukların hakları ve korunması*. (Genişletilmiş 2. Baskı). Pegem Akademi.
- Akçalar, A. (2020). *Dijital mahremiyet: 21.yüzyıl bilgi profesyonellerinin yetkinlikleri* (Yayın Numarası: 657591) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Altman, I. (1975). *The environment and social behavior: Privacy, personal space, territory, crowding*. Brooks/Cole Publishing Company.
- Barkuş, F. ve Koç, M. (2019). Dijital mahremiyet kavramı ve ilgili çalışmalar üzerine bir derleme. *Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 3(1), 35-44.
- Battersby, L. (2015, September 29). Millions of social media photos found on child exploitation sharing sites. *The Sydney Morning Herald*. <https://www.smh.com.au/national/millions-of-social-media-photos-found-on-child-exploitation-sharing-sites-20150929-gjxe55.html>
- Bauman, Z. (2011). *Bireyselleşmiş toplum*. (Y. Alogan, Çev.) Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z., and Lyon, D. (2013). *Liquid surveillance: A conversation*. Polity Press.
- Beceni, Y., ve Uçkan, Ö. (2002). Bilişim-İletişim Teknolojileri ve Ceza Hukuku. *Türkiye bilişim şurası hukuk çalışma grubu raporu*. Ankara: T.C. Başbakanlık.
- Berkup, S. B. (2015). *Sosyal ağlarda bireysel mahremiyet paylaşımı: X ve Y kuşakları arasında karşılaştırmalı bir analiz*. (Yayın numarası: 391357) [Doktora tezi, Ege Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu. (2021, Haziran). *Dijital oyunlarda mahremiyet rehberi*. <https://www.btk.gov.tr/haberler/dijital-oyunlarda-mahremiyet-rehberi-yayinlandi>

- Binark, M. (2005). Kimlik(lenme) dipnotsuz iletişim ve etnik laflama odaları. İçinde M. Binark, B. Kılıçbay (Ed.), *İnternet, toplum, kültür* (ss:118- 138). Epos Yayınları.
- Blum-Ross, A. & Livingstone, S. (2017). "Sharenting," parent blogging, and the boundaries of the digital self. *Popular Communication*, 15(2), 110-125. <https://doi.org/10.1080/15405702.2016.1223300>
- Brosch, A. (2016). When the child is born into the internet: Sharenting as a growing trend among parents on facebook. *The New Educational Review*, 43(1), 225-235. <https://doi.org/10.15804/tner.2016.43.1.19>
- Boerman, S. C., Kruikemeier, S., and Zuiderveen Borgesius, F. J. (2021). Exploring motivations for online privacy protection behavior: Insights from panel data. *Communication Research*, 48(7), 953–977. <https://doi.org/10.1177/0093650218800915>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem.
- Cavoukian, A. (2011). Privacy means control, not secrecy. *The Wall Street Journal*. <https://www.wsj.com/articles/SB10001424053111903591104576468121464712608>
- Çakır, H., Özudoğru, G., Bozkurt, Ş. B., ve Hava, K. (2015). Öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerinde gizlilik farkındalıklarının incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2). 235-249.
- Çelikoğlu, N. (2008). *Mahremiyet: Kişiyi ait özel alanlar tartışması*. İskenderiye Yayınları.
- Cho, H., Lee, J. S., and Chung, S. (2010). Optimistic bias about online privacy risks: Testing the moderating effects of perceived controllability and prior experience. *Computers in Human Behavior*, 26(5), 987-995.
- Davis, K., and James, C. (2013). Tweens' conceptions of privacy online: Implications for educators. *Learning, Media and Technology*, 38(1), 4-25.
- De Wolf, R. (2019). Contextualizing how teens manage personal and interpersonal privacy on social media. *New Media & Society*, 22(6), 1058-1075.
- Düvenci, A. (2012). *Ağ neslinin internet kullanımı üzerinde sosyal medya etkisinin sosyal sapma yaklaşımı ile incelenmesi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Eroğlu, Ş. (2018). Dijital yaşamda mahremiyet (gizlilik) kavramı ve kişisel veriler: Hacettepe üniversitesi bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinin mahremiyet ve kişisel veri algılarının analizi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 35(2), 130-153. <https://doi.org/10.32600/huefd.439007>

- European Data Protection Board. (2024, April). *EDPB annual report 2023*.
https://www.edpb.europa.eu/system/files/2024-04/edpb_annual_report_2023_en.pdf
- Foucault, M. (2006). *Hapishanenin doğuşu*. (M. A. Kılıçbay, Çev.; 6. Basım). İmge Kitabevi.
- Giddens, A. (1994). *Mahremiyetin dönüşümü*, (İ. Şahin, Çev.), Ayrıntı Yayınları.
- Güvenli İnternet Merkezi. (2021, Nisan). *Dijital oyunlarda mahremiyet rehberi*.
<https://www.guvenliweb.org.tr/dokuman-detay/dijital-oyunlarda-mahremiyet-rehberi>
- Göle, N. (2001). *Modern mahrem*. (7. Basım). Metis Yayınları.
- Greenwald, G., and Snowden, E. (2013). The NSA files. *The Guardian*, 1.
- Güngör, A. (2021). Sosyal medyada çocuk hakları ihlali ve çocuk istismarı: instagram anneleri.
İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 54, 1-24. <https://doi.org/10.47998/ikad.836192>
- Hablemitoğlu Ş. [@prof.dr.sengulhablemitoğlu]. (2016, Temmuz 11). *Çocuk hakları ihlali ve çocukların istismar alanı olarak “sosyal medya”*. Yeni anne olan Y kuşağı kadınları, kendilerini artık sosyal medya [Linkedin gönderisi]. LinkedIn.
<https://www.linkedin.com/pulse/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1-ihlali-ve-%C3%A7ocuklar%C4%B1n-istismar-alan%C4%B1-ii-hablemito%C4%9Flu/>
- Hekimoğlu, H. (2019). *Sosyal ağlarda mahremiyetin dönüşümü: Instagram örneği*. (Yayın Numarası: 535237) [Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Internet Watch Foundation. (n.d.). *Our technology and services*. <https://www.iwf.org.uk/our-technology/our-services/>
- Kalaman, S. (2017). Yeni medya ve mahremiyetin dönüşümü: Facebook Türkiye örneği.
Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 14(1),1-19.
- Karaarslan, E., Demir, M., ve Fetah, V. (2016). *Akıllı telefonlarda gizlilik ve mahremiyet: Durum saptaması ve öneriler*. 18. Akademik Bilişim Konferansı, Aydın, Türkiye.
- Karagülle, A. E. (2015). *Günümüzde değişen mahremiyet algısının sosyal ağlar bağlamında incelenmesi* (Yayın numarası: 383528) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kaya, M. (2015). Sosyal medya ve sosyal medyada üçüncü kişilerin kişilik haklarının ihlali. *TBB Dergisi*, 119, 279.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu. (t.y.). *Kişisel veriler*.
<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/2050/Kisisel-Veriler>
- Kokolakis, S. (2017). Privacy attitudes and privacy behaviour: A review of current research on the privacy paradox phenomenon. *Computers & Security*, 64, 122-134.
<https://doi.org/10.1016/j.cose.2015.07.002>

- Korkmaz, K., Vergili, M. ve Töngel, E. (2019). *Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin incelenmesi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Uluslararası 100.Yıl Eğitim Sempozyumu, Samsun, Türkiye.
- Korkmaz, Ö., Vergili, M. ve Karadaş, E. (2021). Çevrimiçi mahremiyet farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi: Güvenirlilik ve geçerlilik çalışması. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 297-311.
- Korucu, A. T. ve Gürkez, Ş. (2019). An analysis of online privacy concerns of teacher candidates. *Participatory Educational Research*, 6(2), 15-25. <https://doi.org/10.17275/per.19.9.6.2>
- National Center for Missing and Exploited Children (NCMEC). (n.d.). *Our impact*. <https://www.missingkids.org/ourwork/impact>
- Niedzwiecki, H. (2010). *Dikizleme günlüğü: Kendimizi ve komşularımızı gözetlemeyi niçin bu kadar sevdik?*. (G. Gündüç, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Öz, M. (2014). Changes in use and perception of privacy: Exploring facebook users' privacy concerns and awareness of privacy implications. *Journal of Yasar University*. 35(9), 6245-6254
- Özbay, C., Terzioğlu, A., ve Yasin, Y. (2011). *Neoliberalizm ve mahremiyet Türkiye’de beden, sağlık ve cinsellik*. Metis Yayınları.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *On The Horizon*, 9(5), 1-6.
- Sepetçi, N. (2017). *Sosyal medyada mahremiyet algısının çöküşü: Instagram örneği*. (Yayın Numarası: 476844) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Shade, L. R. (2008). Reconsidering the right to privacy in Canada. *Bulletin of Science Technology & Society*, 28(1), 80-91
- Sheehan, K. B. (2002). Toward a typology of Internet users and online privacy concerns. *The Information Society*, 18(1), 21-32.
- Siemens, G. (2004). *Connectivism: A learning theory for the digital age*. https://jotamac.typepad.com/jotamacs_weblog/files/connectivism.pdf
- Steinberg, S. (2017). Sharenting: Children’s privacy in the age of social media. *Emory Law Journal*, 66(4), 839.
- Tan, Q., and Pivot, F. (2015). *Big data privacy: Changing perception of privacy*. 2015 IEEE International Conference on Smart City/SocialCom/SustainCom (SmartCity) (860-865). <https://doi.org/10.1109/SmartCity.2015.176>
- TDK (2023). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/>

- Topbaş, H., ve Gazi, M. A. Sosyal ağlarda gizlilik kaygısının ölçülmesi: İnönü Üniversitesi öğrencilerine yönelik bir araştırma. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 143-160.
- Türk, G. D. ve Demirci, E. (2016). Sanal dünyada dönüşen mahremiyet algısı; Instagram örneği. *1st International Academic Research Congress* (ss. 518–525). Antalya: Pegem Akademi.
- Türten, E. (2018). Yüksek lisans öğrencilerinin sosyal medyada mahremiyet algısı: Gümüşhane üniversitesi iletişim fakültesi örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (29. Özel Sayısı), 143-162.
- UHİM, (2011). *Sosyal paylaşım siteleri soruşturması*. <https://www.uhim.org/Uploads/GenelDosya/sosyalpaylasim-siteleri-sorusturmasi-2723-d.pdf>
- UNICEF Türkiye. (t.y.). *Çocuk haklarına dair sözleşme*. <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>
- UNICEF Türkiye. (2021). *UNICEF Türkiye yıllık raporu 2021*. UNICEF Türkiye. <https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/unicef-t%C3%BCrkiye-y%C4%B1ll%C4%B1k-rapor-2021>
- Ünver, A. H. (2018). *Dijital gözetleme, milli güvenlik ve özel hayatın gizliliği siyaseti*. EDAM, Oxford CTGA & Kadir Has Üniversitesi. <https://edam.org.tr/wp-content/uploads/2018/04/EDAM-Dijital-Gozetleme.pdf>
- Westin, A. F. (1967). *Privacy and freedom*. Atheneum.
- Yüksel, M. (2003). Mahremiyet hakkı ve sosyo-tarihsel gelişimi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 58 (01). https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001619
- Yüksel, M. (2009). Mahremiyet hakkına ve bireysel özgürlüklere felsefi yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(01), 275-298.

EKLER

EK-1. Etik Kurul Kararı

EK-2. Gönüllü Katılım Formu

EK-3. Demografik Bilgi Formu

EK-4. Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği

EK-5. Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği Kullanım İzni

EK-1. Anadolu Üniversitesi Etik Kurulu Kararı

Evrak Kayıt Tarihi: 13.10.2023		Protokol No: 630246		Tarih: 31.10.2023	
					
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARAR BELGESİ					
ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması				
KONU:	Eğitim Bilimleri				
BAŞLIK:	Üniversite Öğrencilerinin Dijital Mahremiyet Farkındalıkları				
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Hatice Ferhan ODABAŞI				
TEZ YAZARI:	Güljan ATAYEVA				
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-				
KARAR:	Olumlu				
 Prof. Dr. m. Erkan ÜYÜMEZ (Başkan Yardımcısı -İkt. ve İdari Bil. Fak.)			 Prof. Dr. Fatime GÜNEŞ (Edebiyat Fak.)		
 Prof. Dr. TIBRİZ UZUNER (Eğitim Fak.)			 Prof. Dr. Erkan YÜKSEL (İktisat Bil. Fak.)		
 Prof. Dr. Handan DEVECİ (Eğitim Fak.)			 Prof. Dr. Kamil ÇEKEROL (Açıköğretim Fak.)		

EK-2. Gönüllü Katılım Formu

Sevgili Katılımcı,

Bu araştırma, öğretmen adaylarının dijital mahremiyet farkındalıklarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen yüksek lisans tez çalışması için yapılmaktadır. Vereceğiniz yanıtlar sadece araştırmacı tarafından bilimsel amaçlarla kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Bu veri toplama aracını yanıtlamak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katılımcı istediği zaman çekilebilir ve verileri kendisine teslim edilir.

Ölçme aracındaki maddelerin doğru veya yanlış yanıtı yoktur; araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği sizin içten ve samimi yanıtlarınıza bağlıdır. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

Araştırmacı: Guljan ATAYEVA

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hatice Ferhan ODABAŞI

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi

EK-3. Demografik Bilgi Formu

1. Program /Bölüm:

- ☐ Almanca Öğretmenliği Programı
- ☐ Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Programı
- ☐ Fransızca Öğretmenliği Programı
- ☐ İlköğretim Matematik Öğretmenliği Programı
- ☐ İngilizce Öğretmenliği Programı
- ☐ Okulöncesi Öğretmenliği Programı
- ☐ Özel Eğitim Öğretmenliği Programı
- ☐ Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı
- ☐ Resim-İş Öğretmenliği Programı
- ☐ Sınıf Öğretmenliği Programı
- ☐ Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı

2. Sınıf:

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 4+

3. Cinsiyet:

- ☐ Kadın
- ☐ Erkek

EK-4. Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği

Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Değerli öğrenci /katılımcı; Aşağıdaki maddelerin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Bu nedenle lütfen size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.					
1. Kullandığım çevrimiçi platformların gizlilik ayarlarını ve bildirimlerini kontrol ederim.	①	②	③	④	⑤
2. Kullandığım çevrimiçi ortamlarda (sosyal ağlar, alışveriş siteleri, oyunlar vb.) hesabımın gizlilik ayarlarını yaparım.	①	②	③	④	⑤
3. Çevrimiçi ortamlarda kullandığım parolaların güçlü olmasına (büyük-küçük harf, rakam, özel karakterler ve en az 8 karakter kullanımıyla) dikkat ederim.	①	②	③	④	⑤
4. E-posta veya sosyal ağlardan aldığım mesajların içeriğinin güvenilir olup olmadığını anlarım.	①	②	③	④	⑤
5. Çevrimiçi ortamlarda paylaştığım bilgilerin şirketler, devlet kurumları veya bilgisayar korsanları tarafından kullanılabileceğinin farkındayım.	①	②	③	④	⑤
6. Çevrimiçi ortamlarda tanımadığım kişilerden gelen mesaj veya e-postaların güvenlik riski oluşturup oluşturmadığını anlarım.	①	②	③	④	⑤
7. Çevrimiçi platformlarda paylaştığım bilgilerin kötü niyetli kişiler tarafından kullanılabileceğinin farkındayım.	①	②	③	④	⑤
8. İnternet sitelerinin kullandığı çerez (cookies) dosyaları hakkında bilgim vardır.	①	②	③	④	⑤
9. Mobil cihazıma uygulama yüklerken uygulamanın hangi izinleri talep ettiğine dikkat ederim.	①	②	③	④	⑤
10. İnternet sitelerinin ve mobil uygulamaların güvenlik sertifikalarını ve veri şifreleme yöntemlerini kontrol ederim.	①	②	③	④	⑤
11. Ziyaret ettiğim web sitelerinin güvenliğini kontrol ederim.	①	②	③	④	⑤
12. Web tarayıcımdaki eklentilerin hangi bilgilere erişeceğine dikkat ederim.	①	②	③	④	⑤
13. Çevrimiçi ortamlarda tanımadığım kişilerle kişisel bilgilerimi (adres, doğum tarihi, yaş iş, telefon vb.) paylaşıyorum.	①	②	③	④	⑤
14. Arkadaşlarımla veya yakınlarımla yaptığım yazışmaların ekran görüntülerini izin almaya gerek duymadan paylaşıyorum.	①	②	③	④	⑤
15. Başkalarına ait bilgi, resim, video vb. içerikleri çevrimiçi ortamlarda izin almaya gerek duymadan paylaşıyorum.	①	②	③	④	⑤
16. Çevrimiçi ortamlarda tanımadığım kişilerin beni takip etmesine veya arkadaş olmasına izin veririm.	①	②	③	④	⑤
17. Çevrimiçi ortamlarda tanımadığım kişilerle iletişim kurarım.	①	②	③	④	⑤

EK-5. Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği Kullanım İzni

Ölçek İzni Gelen Kutusu x ✕ 🖨 📧

Guljan Atayeva 13 Eyl 2023 Çar 13:10 ★ 😊 ↩ ⋮

Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi Cilt V, Sayı II, Aralık 2021 sayısında ulaşmış olduğum "Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışması" başlıklı çalışmanızda geliştirmiş olduğunuz ölçeğinizi Prof. Dr. Hatice Ferhan Odabaşı danışmanlığında yuruteceğim yüksek lisans tezimde kullanma iznini ve ölçeğinizi rica ediyorum, saygılarımla.

Mehmet Vergili 13 Eyl 2023 Çar 13:44 ★ 😊 ↩ ⋮

Alıcı: ben ▼

Ölçeğinizi araştırmanızda kullanabilirsiniz. Çalışmanızda kolaylıklarlar dilerim. Ölçek ektedir.

13 Eyl 2023 Çar 13:11 tarihinde Guljan Atayeva < > u yazdı:

...

Bir ek • Gmail tarafından tarandı ⓘ 📎

Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeği

... ..